

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta

**Pohled lidí ve věku 18 až 25 let na instituci
manželství**

**The viewpoint of people aged 18 to 25 on the
institution of marriage**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Monika Nová, Ph.D.

Autor: Andrea Matejičová

Praha 2023

Poděkování

Děkuji PhDr. Mgr. Monice Nové, Ph.D. za pomoc při vedení bakalářské práce. Děkuji také respondentům, kteří si udělali čas a vyplnili dotazník k praktické části této práce, díky nim mohla být výzkumná část realizována.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Pohled lidí ve věku 18 až 25 let na instituci manželství“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Andrea Matejičová

Anotace

Tato bakalářská práce s názvem „Pohled lidí ve věku 18 až 25 let na instituci manželství“ obsahuje dvě hlavní části, teoretickou a praktickou. První kapitola v teoretické části se zaměřuje na vývoj instituce manželství z pohledu sociologie. Následuje kapitola o právním ukotvení manželství v českém zákoně a kapitola o právním ukotvení registrovaného partnerství. Teoretická část také informuje o datech z Českého statistického úřadu, která se týkají manželství a registrovaného partnerství. Praktická část je realizována kvantitativním výzkumem, přičemž jako metodologický nástroj bylo zvoleno online dotazníkové šetření. Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak mladí lidé ve vymezeném věku vnímají instituci manželství a jaké na ni mají názory.

Klíčová slova

Manželství, sňatečnost, sňatkový věk, rozvod, rozvodovost, partnerství, registrované partnerství

Annotation

This bachelor's thesis entitled "The viewpoint of people aged 18 to 25 on the institution of marriage" contains two main parts, theoretical and practical one. The first chapter in the theoretical part focuses on the evolution of the institution of marriage through the lenses of sociology. This is followed up by a chapter on the legal regulation of marriage in czech law and a chapter on the legal regulation of a registered partnership. The theoretical part also provides information on data from the Czech Statistical Office that relate to marriage and registered partnership. The practical part is implemented through quantitative research, while an online questionnaire survey was selected as the methodological tool. The aim of this bachelor's thesis is to ascertain how young people of a certain age perceive the institution of marriage and what their opinions are about it.

Keywords

Marriage, marriage rate, marriageable age, divorce, divorce rate, partnership, registered partnership

Obsah

ÚVOD.....	1
TEORETICKÁ ČÁST	3
1 VÝVOJ MANŽELSTVÍ Z POHLEDU SOCIOLOGIE.....	3
1.1 PRAVÉ TRADIČNÍ MANŽELSTVÍ.....	3
1.2 REVOLUCE LÁSKY	4
1.3 TICHÁ REVOLUCE	5
1.4 SOUČASNÉ TRENDY.....	6
1.4.1 <i>Pozorování sociologů</i>	6
1.4.2 <i>Intenzivní rodičovství</i>	8
2 PRÁVNÍ RÁMEC MANŽELSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	10
2.1 DEFINICE MANŽELSTVÍ.....	10
2.2 VZNIK MANŽELSTVÍ.....	10
2.3 ZÁKONNÉ PŘEKÁŽKY PRO UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ.....	11
2.4 PRÁVA A POVINNOSTI MANŽELŮ.....	12
2.4.1 <i>Vzájemné informování se</i>	12
2.4.2 <i>Uspokojování rodinných potřeb</i>	12
2.4.3 <i>Vzájemné zastupování manželů</i>	13
2.4.4 <i>Výživné mezi manželi</i>	13
2.4.5 <i>Vybavení rodinné domácnosti</i>	13
2.5 MANŽELSKÉ MAJETKOVÉ PRÁVO.....	13
2.5.1 <i>Zákonný režim</i>	14
2.5.2 <i>Smluvený režim</i>	14
2.5.3 <i>Režim založený rozhodnutím soudu</i>	15
2.5.4 <i>Vypořádání společného jmění</i>	16
2.6 ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ.....	17
2.7 ZÁNİK MANŽELSTVÍ.....	17
2.7.1 <i>Rozvod</i>	18
2.7.2 <i>Majetkové povinnosti a práva při zániku manželství</i>	19
3 PRÁVNÍ RÁMEC REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	21
3.1 DEFINICE REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ.....	21
3.2 VZNIK PARTNERSTVÍ.....	21
3.3 NEEEXISTENCE A NEPLATNOST PARTNERSTVÍ	22
3.4 POVINNOSTI A PRÁVA PARTNERŮ.....	22
3.4.1 <i>Vyživovací povinnost mezi partnery</i>	22
3.5 ZÁNİK PARTNERSTVÍ.....	24
4 VÝVOJ MANŽELSTVÍ PODLE STATISTICKÝCH DAT	25
4.1 SŇATEČNOST.....	25
4.2 SŇATKOVÝ VĚK	26
4.3 ROZVODOVOST.....	28
4.4 PODÍL NOVOROZENCŮ NAROZENÝCH DO MANŽELSTVÍ ČI MIMO NĚJ	30
5 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ PODLE STATISTICKÝCH DAT.....	32
5.1 VĚKOVÁ SKUPINA	33
5.2 VÝŠE VZDĚLÁNÍ.....	33

PRAKTICKÁ ČÁST	35
6 Kvantitativní výzkum	35
6.1 Metodologie	35
6.2 Hlavní výzkumné otázky	35
6.3 Stanovené hypotézy	36
6.4 Sběr dat	37
6.5 Populační vzorek	37
6.6 Výsledky dotazníkového šetření	40
6.6.1 <i>Manželství jako osobní volba</i>	40
6.6.2 <i>Přístupy k manželství</i>	43
6.6.3 <i>Homosexuální manželství</i>	46
6.6.4 <i>Rozvody a rozvodovost</i>	48
6.6.5 <i>Nemanželské děti</i>	51
6.6.6 <i>Předmanželské formality</i>	53
6.7 Verifikace hypotéz	55
7 Diskuze	57
Závěr	61
Seznam literatury	63
Seznam internetových zdrojů	64
Zákony	65
Příloha: Dotazník	66

Seznam grafů a tabulek

TABULKA 1: VÝVOJ SŇATKŮ A ZÁNÍKŮ MANŽELSTVÍ V LETECH 2001–2019	25
GRAF 2: SŇATKOVÝ VĚK MUŽŮ ZA ROKY 2001–2019.....	27
GRAF 3: SŇATKOVÝ VĚK ŽEN ZA ROKY 2001–2019	28
TABULKA 4: VÝVOJ SŇATKŮ A ZÁNÍKŮ MANŽELSTVÍ V LETECH 2001–2019	29
TABULKA 5: ŽIVĚ NAROZENÉ DĚTI PODLE RODINNÉHO STAVU MATKY ZA OBDOBÍ 2011–2020	30
GRAF 6: PODÍL ŽIVĚ NAROZENÝCH DĚTÍ MIMO MANŽELSTVÍ	32
GRAF 7: OSOBY V TRVAJÍCÍM REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ A FAKTICKÉM PARTNERSTVÍ PODLE VĚKU V ROCE 2011	33
GRAF 8: IDENTIFIKUJI SE JAKO:	38
GRAF 9: UVEĎTE SVŮJ VĚK K DATU VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU	39
GRAF 10: VYBERTE ODPOVÍDAJÍCÍ STAV:.....	39
GRAF 11: V BUDOUCNU BYCH SE CHTĚL/A OŽENIT/VDÁT.	40
GRAF 12: MANŽELSTVÍ JE V DNEŠNÍ DOBĚ PŘEŽÍTEK MINULOSTI A NENÍ TŘEBA V NĚM DÁLE POKRAČOVAT.	41
GRAF 13: OD UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ MĚ NIC NEODRAZUJE.	42
GRAF 14: POKUD VÁS NĚCO ODRAZUJE, TAK CO?	43
GRAF 15: O RUKU BY MĚL ŽÁDAT VÝHRADNĚ MUŽ, JINÁ VARIANTA NENÍ PŘÍPUSTNÁ.....	44
GRAF 16: Myslíte si, že by role obou manželů měly být stejné?	45
GRAF 17: CHTĚLI BYSTE MÍT V MANŽELSTVÍ TRADIČNĚ ROZDĚLENÉ ROLE? (ŽENA ZŮSTANE V DOMÁCNOSTI A STARÁ SE O DĚTI, MUŽ JE "HLAVA RODINY" A FINANČNĚ JI ZAJIŠŤUJE)	46
GRAF 18: Myslíte si, že je třeba uzákonit manželství pro homosexuály?	47
GRAF 19: HOMOSEXUÁLNÍ MANŽELSTVÍ BY OHROŽOVALO INSTITUCI MANŽELSTVÍ.	48
GRAF 20: KDYBYCH SE ROZVEDL/A MOJE POSTAVENÍ VE SPOLEČNOSTI BY KLESLO.	49
GRAF 21: Myslíte si, že je rozvod společensky přijatelný?	49
GRAF 22: VYBERTE ODPOVĚĎ, U KTERÉ SE DOMNÍVÁTE, ŽE NEJLÉPE VYSTIHUJE MÍRU ROZVODOVOSTI V ČR ZA POSLEDNÍCH 5 LET.	51
GRAF 23: Myslíte si, že je důležité, aby děti vyrůstali u sezdaných rodičů? (sezdaných = v manželství)	52
GRAF 24: ROZHODNĚTE, JESTLI JE NÁSLEDUJÍCÍ TVRZENÍ PRAVDIVÉ: V ČR SE RODÍ VÍCE NEMANŽELSKÝCH DĚTÍ NEŽ TĚCH MANŽELSKÝCH.	53
GRAF 25: UZAVŘELI BYSTE S PARTNERKOU/PARTNEREM PŘEDMANŽELSKOU SMLOUVU?	54
GRAF 26: SESTĚHOVALI BYSTE SE SVÝM PARTNEREM/PARTNERKOU PŘED SVATBOU?	54

Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na to, jak instituci manželství vnímají lidé ve věku 18 až 25 let. V teoretické části se bakalářská práce zabývá manželstvím z hlediska sociologického vývoje, dále právním hlediskem podle zákona České republiky, který upravuje tuto instituci, a také rozborem tematických statistik Českého statistického úřadu. Teoretická část kromě výše zmíněného obsahuje i kapitolu o právním hledisku registrovaného partnerství a kapitolu s korespondujícími daty Českého statistického úřadu. V praktické části, která je provedena dotazníkovým šetřením, bakalářská práce zjišťuje, jaký mají lidé ve vymezené věkové skupině na tuto instituci pohled.

V části o vývoji manželství z pohledu sociologie práce informuje o proměnách této instituce v průběhu let. Tradiční manželství bylo považováno za silný ekonomický faktor v životě lidí. Sňatky se uzavíraly kvůli zhodnocování kapitálu – nejen finančního, také například sociálního. Osobní touhy a preference jedinců byly dlouhou dobu upozadovány, až přišla v 18. století „revoluce lásky“. Ta zapříčinila vzestup hodnot, jakými jsou: přátelství, intimita a soukromí mezi manželi. Nové pilíře způsobily, že manželství mohlo být osobnějším vztahem než kdy předtím, ale na úkor změn bylo také křehčí.

V dnešní době je uzavírání manželství pomalu na ústupu, čím dál více lidí volí partnerské soužití. Do těchto soužití se také stále častěji rodí děti. Mezi různými socioekonomickými skupinami lidí však lze pozorovat odlišné chování ve spojitosti s institucí manželství. Vysokoškolsky vzdělaní lidé spíše uzavírají manželství a přivádějí do něj potomky. Naopak lidé z nízkopříjmových komunit volí častěji partnerské soužití.

Podobné výsledky vyplývají i z výzkumů Českého statistického úřadu. Ukazuje se, že ženy s vyšším vzděláním přivádějí na svět děti do manželství, oproti méně vzdělaným ženám, které častěji rodí děti mimo manželství. Tato práce se zabývá i dalšími výsledky Českého statistického úřadu. Patří mezi ně například data o sňatkovém věku, který se stále prodlužuje. Průměrný věk ženichů a nevěst se ve sledovaném období 2001 až 2019 zvýšil o více než 5 let. A data, jež se týkají rozvodovosti, ukazují, že v Česku má rozvodovost v posledních letech klesající trend.

Praktická část bakalářské práce se zakládá na kvantitativním výzkumu, který byl realizován pomocí online dotazníkového šetření. Cílem této bakalářské práce je pomocí kvantitativního výzkumu prozkoumat názory lidí ve věku 18 až 25 let na téma manželství.

Bakalářská práce by měla přispět oboru sociální práce tím, že prošetří názory mladých dospělých jedinců, kteří budou potenciálně nastupující generace klientů v poradnách pro rodinu, a tyto poznatky z výzkumu představí pracovníkům z oboru. Sociální práce se zabývá manželi především v rámci rodiny – ve spojitosti s patologickými jevy, či rozvodem. Instituce manželství však do budoucna bude čelit i dalším výzvám, například uzákonění pro stejnopohlavní páry. Proto by mohlo být v blízké budoucnosti užitečné začít v praxi pracovat samostatně s manželi, jakožto se subjekty sociální práce. Tato bakalářská práce může být považována za „odrazový můstek“ s informacemi pro sociální pracovníky.

Teoretická část

1 Vývoj manželství z pohledu sociologie

Instituce manželství prošla v průběhu let několika stěžejními změnami, které ji přetransformovaly do té podoby, v níž se nachází dnes. Tato kapitola pojednává právě o vývoji instituce manželství optikou historiků a sociologů.

1.1 Právě tradiční manželství

Jak uvádí historička Stephanie Coontz (2004, p. 977), manželství bylo po tisíce let faktorem v ekonomické a politické pozici lidí ve společenské hierarchii. Instituce sloužila nejen ku prospěchu jedinců ve svazku, byla také nástrojem pro zhodnocování kapitálu, tvorbu politických společenství, rozdělování pracovních povinností (podle věku nebo genderu) a určování toho, jaké nároky měly děti na rodiče, a jaká práva měli rodiče uložena ve svých dětech.

Protože manželství sloužilo mnoha funkcím, individuální potřeby a touhy členů rodiny, obzvláště žen a dětí (tehdy podřízených členů), byly až druhotnými faktory. Pro většinu bohatých i chudých lidí bylo cílem manželství získat vhodné příbuzné, spíše než najít partnera/partnerku, se kterým si dotyčný/dotyčná založí rodinu. Pro majetnou vrstvu byl sňatek hlavním způsobem, jak konsolidovat bohatství, převést majetek nebo si nárokovat politickou moc – včetně možnosti uzavírat mírové dohody. (Coontz, 2004, p. 977)

Podle historičky Margaret Hunt (1996, p. 151) bylo manželství až do pozdního 18. století hlavním prostředkem pro přenos majetku, profesního statusu, kontaktů, peněz, hospodářských zvířat a žen napříč generacemi a příbuznými.

Když ženy a muži z vyšších vrstev uzavírali sňatek, věno a jmění nevěsty se převedly na nového majitele, díky čemuž byl manželský pár považován za hlavní ekonomickou investici svými rodiči i příbuznými. I rodiny ze střední třídy měly velký ekonomický zájem na sňatech. Pro mnoho mužů bylo věno největší příjem peněz a majetku, který díky manželství nabyli. Pro

většinu žen bylo najít si manžela zásadní investice do budoucna (z ekonomického hlediska). (Coontz, 2004, p. 977)

V nižších společenských vrstvách bylo manželství taktéž ekonomickou a politickou transakcí, ale mělo jiný rozměr. Zájmy prostých občanů byly naléhavější povahy, místo prevence války brali v úvahu například požehnání od sousedství, či příbuzných, na kterých byli závislí. Také brali v potaz pomoc od rodiny potenciálního chotě. Dovednosti a prostředky partnerů byly pro tuto skupinu lidí přinejmenším stejně důležité, jako osobnost partnera a jeho přitažlivost. (Coontz, 2004, p. 977)

Manželství bylo dříve považováno za základ dospělosti a váženosti. Bylo primárním zřetelem dělby práce z pohledu věku a genderu. Bylo i předním nositelem redistribuce prostředků mladým i starým a určovalo, jak vytežit pracovní sílu z mladých potomků, což je v protikladu se současnou romantizovanou představou rodinného života. (Coontz, 2004, p. 977)

Pro všechny tyto důvody byla láska považována za velmi chabý argument pro vznik manželství. Láska, nebo alespoň náklonnost, se měla rozvinout až po vstoupení do manželství. A pokud se někdy stalo, že došlo k rozvodu, bylo to spíše kvůli neplodnosti, nebo výhodnějším příbuzenským vztahům než kvůli nedostatku lásky. (Coontz, 2004, p. 977)

1.2 Revoluce lásky

V 17. století začala série vzájemně souvisejících politických, ekonomických i kulturních změn narušovat původní funkce manželství a zpochybňovat práva rodičů, místních elit a vládních představitelů k omezování individuální autonomie v osobním životě jedince, právě včetně oblasti manželství. (Coontz, 2004, p. 978)

V 18. století nový revoluční ideál sňatku z lásky ovládl většinu západní Evropy a Severní Ameriky. Tento manželský ideál reprezentoval zlom v tisícileté historii. Kládl důraz na přátelství, intimitu, soukromí. Páry měly investovat více energie do partnera a dětí než do svých rodných příbuzných, přátel a patronů. Někteří současníci ihned rozpoznali, že nová idea zásadně destabilizuje pohled na osobní život a vztahy mezi pohlavími. Také konzervativně smýšlející

lidé kritizovali, že nové manželské hodnoty zapříčinily, že jsou manželé zaujati jen sami sebou a nehledí na povinnosti, které mají vůči společnosti. (Coontz, 2004, p. 978)

Tyto „nové“ hodnoty, které jsou však v dnešní době považovány za ty tradiční, převládají ve společnosti pouze posledních zhruba 200 let a mají za následek, že přestože je manželství osobnější vztah, je také o to křehčí. Trendy, které jsou v současnosti pozorovány po celém světě, napovídají, že instituce manželství už nikdy nebude mít takový vliv na regulaci sexu, výchovu dětí, převod majetku mladší generaci nebo na dělbu práce jako dříve. (Coontz, 2004, p. 978)

1.3 Tichá revoluce

Instituce celoživotního manželství zažila znatelnou transformaci kolem roku 1970, důvody čehož byly předmětem dlouholeté debaty. (Coontz, 2004, p. 978)

Shelly Lundberg a Robert A. Pollak (2015, p. 35) popisují situaci jako tzv. „tichou revoluci“. V roce 1970 se začal v životě mnoha žen měnit přístup k práci. Orientovaly se na kariéru, pracovní trh; také poklesly míry plodnosti – například ve Spojených státech amerických byl přístup k potratům a antikoncepci pro ženy právně ošetřený – což následně proměnilo také podobu manželství.

Lidé začali odkládat sňatek z různých důvodů. Už neplánovali veliké rodiny a chtěli dokončit vysokoškolské vzdělání. Do 80. let se zvyšovala návštěvnost vysokých škol mezi ženami i muži, až podíl žen na vysokých školách překročil ten mužský v 90. letech. V tomto období rostly také míry rozvodovosti. (Lundberg & Pollak, 2015, p. 30)

Během dvacetiletého období změn (1970–1990) rostly počty jednočlenných domácností. Mnohé vynálezy totiž napomohly ženám investovat čas do vzdělání a kariéry, a odpoutat se tak od role hospodyně. Vynálezy ale byly prospěšné také mužům, ti se od té doby mohli starat o svou domácnost sami. Mezi vynálezy patří například pračka a mikrovlnná trouba (Lundberg & Pollak, 2015, p. 35)

1.4 Současné trendy

Od přelomu 21. století stále více mužů i žen (ačkoliv stále v minoritě) odmítají uzavřít manželství. Místo sňatku volí spíše partnerství, do kterého se také rodí stále větší počet dětí. Tento trend nemanželských dětí však vykazuje proměnlivost mezi různými socioekonomickými skupinami lidí. Oddělení manželství od rodičovství je méně běžné například u vysokoškolsky vzdělaných lidí. (Lundberg & Pollak, 2015, p. 30)

V posledních dekáдах je společenský význam manželství narušen a stigmata, která se týkají nemanželského sexu, partnerského soužití, dětí narozených mimo manželství nebo rozvodů, jsou na ústupu. Ve státech severní Evropy je partnerské soužití oproti manželství na vzestupu, a dokonce směřuje k nahrazení manželství. Podobně je na tom podíl dětí narozených do partnerství oproti dětem narozených do manželství. Většina zemí Evropy vykazuje srovnatelná data jako Spojené státy americké ohledně socioekonomické situace v rodinách i ohledně toho, že lidé s nižším vzděláním spíše volí partnerské soužití a mají spíše děti mimo manželství. (Lundberg & Pollak, 2015, p. 32)

Odborníci situaci popisují jako deinstitucionalizaci manželství, delegalizaci manželství, a Nancy Cott (2000) hovoří o tom, že co se stalo instituci manželství, je zapříčiněno historickým odklonem od náboženství.

1.4.1 Pozorování sociologů

Lundberg a Pollak (2015, p. 37) konstatují, že nejjednodušší je představit sňatkové trendy podle měnícího se socioekonomického statusu na jednotné rasové skupině obyvatelstva. Mezi bělochy muži a běloškami ženami s nižším dosaženým vzděláním je znát ústup od sňatků. Sociologové rozdělili skupinu na ty s dokončeným vysokoškolským vzděláním, dále na lidi, kteří navštěvovali vysokou školu (ale nedokončili ji), a na ty, kteří mají středoškolské vzdělání nebo nižší.

Jeden z markantních aspektů v trendech souvisejících s manželstvím a výchovou dětí v manželství je relativní ustálenost tradičních rysů manželství a výchovy dětí mezi vysokoškolsky vzdělanými lidmi ve srovnání se zřetelným odklonem od manželství mezi lidmi

se středoškolským či nižším vzděláním a v menší míře i těmi, kteří někdy navštívili vysokou školu. (Lundberg & Pollak, 2015, p. 37)

Sociologové identifikovali 3 faktory, které mohou přispívat k nerovnoměrnému odklonu od uzavírání sňatku:

- 1) Pokles sňatečnosti mužů s nízkou úrovní vzdělání a příjmu,
- 2) Podněty vytvořené vládou (například sociální dávky, sleva na dani z příjmu),
- 3) Idealizace manželství u žen z nízkopříjmových komunit. (Lundberg & Pollak, 2015, p. 37)

První bod souvisí s tím, že mnoho mužů, kteří žijí v centru měst, vydělává tak málo peněz, že veškerý výdělek padne na provoz domácnosti. (Edin & Nelson, 2013) Harvardský sociolog William Julius Wilson (1987) uvádí, že pokles pracovních míst v průmyslovém odvětví v centrálních částech města má za následek nedostatek mužů schopných uzavřít sňatek. Klesající mzdy i zaměstnatelnost z těchto mužů udělaly jedince méně schopné přispívat do sdílené domácnosti, a tak redukuje jejich atraktivitu ve spojitosti manželství, ale i partnerského soužití. Ty s sebou s těmito muži navíc mohou nést riziko domácího násilí či drogovou závislost.

Druhému bodu se věnoval především politolog Charles Murray (1984). Ten uvádí, že význam sociálních dávek a skutečnost pobírání těchto dávek jsou formovány nepřítomností muže v domácnosti. To způsobuje, že chudé ženy mají místo manželství závislost na dávkách, aby se postaraly o děti. Tato teorie ovšem platí pouze u té kategorie žen, které na sociální dávky mají nárok, tudíž nelze aplikovat celoplošně na všechny ženy.

Třetí bod je založený na etnografické práci socioložek Kathryn Edin a Marii Kefalas (2011). Ty představují kulturní vysvětlení poklesu uzavření sňatků mezi ženami v nízkopříjmových komunitách. Socioložky tvrdí, že tyto ženy mají nerealistické nároky na manželství. V nízkopříjmových komunitách totiž není manželství přímo spojováno s rodičovstvím, ale spíše s ideou dobrého, stabilního zaměstnání a s ideou vyspělosti. Edin a Kefalas to charakterizují jako „snění o bílém laťkovém plotu“. Socioložky se ale soustředily pouze na velmi znevýhodněné ženy, tudíž jejich závěry také není možné aplikovat na širší

skupinu žen. Podobně jako odbornice vysvětlovaly, že manželství má u nízkopříjmových žen spíše symbolickou hodnotu, i sociolog Andrew J. Cherlin (2004, p. 848) prosazuje tvrzení, že ačkoliv praktická hodnota manželství vymizela, tak jeho kulturní hodnota vzrostla.

Podle Lundberg a Pollaka (2015, p. 38) kultura lépe vysvětluje přetrvávající podobnosti i rozdíly v chování napříč různými skupinami lidí, než vysvětluje změnu. Náhlé změny kolem roku 1970 (v manželství, partnerském soužití a plodnosti) jsou snadno vysvětlitelné jako odezvy na změnu incentív, spíše než odezvy na kulturní změny ve významnosti manželství.

Jeden by mohl argumentovat, že kontinuita rodinného života mezi bílými vysokoškolsky vzdělanými muži i ženami odráží jejich oddanost tradičním společenským normám a hodnotám. Tento argument ale zároveň předpokládá, že tito lidé jsou více oddaní tradičním normám a hodnotám než ti méně vzdělaní. Sociologové zastávají názor, že rozkol v míře manželství v závislosti na dosaženém vzdělání odráží změny v incentívách k uzavření sňatků – menší je zisk z tradičních genderových rolí, více se ale vyplatí investice do schopností potomků. To může být zesílené kulturním diktátem, který intenzivní investování do potomků zdůrazňuje. (Lundberg & Pollak, 2015, p. 38)

1.4.2 Intenzivní rodičovství

S investováním do potomků souvisí i trend intenzivního rodičovství. Jedná se o přístup ve výchově, kdy rodič (většinou matka) maximálně zaměřuje pozornost na (reálné i domnělé) potřeby dítěte a podřizuje se mu. Intenzivní rodičovství může mít různé podoby, jde především o kontaktní rodičovství; svobodné rodičovství (dítě má maximální volnost); výkonnostní rodičovství (zaměřené na výkony dítěte); protektivní rodičovství (orientované na bezpečnost dětí). (Janáková, 2023)

České socioložky Radka Dudová a Hana Hašková při nedávném kvalitativním výzkumu ohledně intenzivního rodičovství (ten v době psaní této kapitoly ještě nebyl publikován), ve kterém dělaly rozhovory s 21 ženami, zjistily, že k tomuto přístupu inklinují hlavně ženy s vysokoškolským vzděláním. A mezi rodiči, kteří přístup praktikují, jsou v domácnosti tradičně

rozdělené role: muži vydělávají peníze, ženy nepracují a věnují se výchově dětí. (Janáková, 2023)

Trend intenzivní výchovy se ale dostává i mezi nízkopříjmové rodiny, či matky samoživitelky. Ty nemají vždy finanční možnosti, a tak nemohou potomkům zaplatit rozvojové kroužky a aktivity. Jako kompenzaci se jim snaží věnovat co nejvíce času, mnohdy na úkor jejich ekonomické situace. (Janáková, 2023)

2 Právní rámec manželství v České republice

V této kapitole se práce zaměřuje na právní ukotvení manželství v zákonu České republiky. Kapitola vychází ze Zákona č. 89/2012 Sb. (2014), neboli občanského zákoníku. Tento nový občanský zákoník nabyl účinnosti 1. ledna 2014. Je rozdělen na 5 částí:

- 1) Obecná část;
- 2) Rodinné právo;
- 3) Absolutní majetková práva;
- 4) Relativní majetková práva;
- 5) Ustanovení společná, přechodná a závěrečná. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Tato kapitola bakalářské práce vychází z druhé části, tedy z rodinného práva, a přibližuje části zákona, které jsou podstatné pro téma této bakalářské práce.

2.1 Definice Manželství

Podle Rodinného práva je manželství definováno jako:

„Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“ (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.2 Vznik manželství

Podle zákoníku je manželství umožněno mužům a ženám, kteří hodlají vstoupit do manželství. Manželství vznikne, pokud dají snoubenci svobodný a úplný souhlasný projev při obřadu. Obřad musí být veřejný, slavnostní a musí se konat v přítomnosti dvou svědků. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Obřad může mít buď civilní nebo církevní podobu. Civilní obřad probíhá před orgánem veřejné moci a za přítomnosti matrikáře. Církevní obřad se oproti tomu koná před orgánem církve nebo náboženské společnosti. Pokud snoubenci uzavřou občanský sňatek, pak následné náboženské obřady, které podstoupí, již nemají právní následky. Pokud byl uzavřen církevní sňatek, poté občanský nelze uzavřít. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Osoba jednající za orgán veřejné moci, anebo osoba oprávněné církve položí snoubencům oddávající otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství. Manželství vznikne, když snoubenci kladně odpoví. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Při obřadu snoubenci prohlásí, jaké příjmení budou používat. Bud' se dohodnou na:

- 1) Příjmení jednoho z nich se stane společným příjmením manželů,
- 2) Každý si nechá své příjmení původní,
- 3) *„Příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, a ten, jehož příjmení nemá být příjmením společným, bude ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení.“* (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Při obřadu také oba snoubenci uvedou, že jim nejsou známy žádné překážky pro uzavření manželství, a to učiní ještě před souhlasným vyslovením vůle. Snoubenci tedy museli předem znát navzájem svůj zdravotní stav, museli zvážit budoucí majetkové poměry, bydlení i hmotné zajištění. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.3 Zákonné překážky pro uzavření manželství

V Rodinném právu jsou vyjmenované zákonné překážky, které brání uzavření manželství. Podle práva nelze manželství uzavřít, pokud je osoba vstupující do svazku nezletilá (nedosahuje věku 18 let), dále pokud je u ní v tomto ohledu omezená svéprávnost, anebo pokud je osoba nesvéprávná. Jsou však výjimečné případy, kdy soud smí povolit uzavření manželství nezletilé osobě, která není plně svéprávná, ale která dovršila věku šestnácti let. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Dále osoba, která je vdaná, ženatá, či v registrovaném partnerství a tento stav u ní stále trvá, nemůže uzavřít manželství. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Manželství nemohou uzavřít ani předci a potomci, nebo sourozenci, ani pokud příbuzenské vztahy vznikly osvojením. Podobně nelze manželství uzavřít mezi poručníkem a

poručencem, mezi dítětem a osobou, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, ani mezi pěstounem a svěřeným dítětem. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.4 Práva a povinnosti manželů

V zákoně jsou definovány také práva a povinnosti, které vůči sobě manželé mají. Tyto práva a povinnosti obou manželů jsou rovné. Manželé jsou si povinni úctou, musejí si být věrní, vzájemně musejí respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.4.1 Vzájemné informování se

Oba manželé mají právo vědět navzájem údaje o svých příjmech, stavu jmen a současných nebo potenciálních pracovních i studijních činnostech. Při výběru těchto činností jsou manželé povinni brát ohled na zájem rodiny, druhého manžela a nezletilých dětí, popřípadě dalších členů rodiny. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.4.2 Uspokojování rodinných potřeb

Oba manželé mají povinnost přispívat na potřeby rodiny a rodinné domácnosti podle majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň členů rodiny byla srovnatelná. Osobní péče o rodinu má stejný význam jako majetkové plnění. Pokud manželé nemají rodinnou domácnost a každý z nich nese náklady své vlastní domácnosti, i přesto mají povinnost navzájem si pomáhat. Pokud nezletilé dítě žije v domácnosti s jedním z manželů, ten druhý má povinnost přispívat na náklady rodiny. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Manželé se mají společně domlouvat na způsobu života a rodinných záležitostech, včetně rodinné domácnosti, popřípadě domácnosti jednoho z manželů a dalších členů rodiny. Pokud se manželé nedovedou dohodnout o rodinné záležitosti, soud může nahradit rozhodnutí jednoho z nich. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.4.3 Vzájemné zastupování manželů

Oba manželé mají právo zastoupit toho druhého v běžných záležitostech. Neplatí to v případě, pokud jeden z manželů třetí straně sdělí nesouhlas o svém zastoupení, nebo pokud je toto právo zrušeno soudem. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.4.4 Výživné mezi manželi

Vůči sobě navzájem mají oba manželé vyživovací povinnost tak, aby oba měli stejnou hmotnou i kulturní úroveň. Tuto povinnost mezi manželi předchází vyživovací povinnost vůči rodičům a potomkům. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.4.5 Vybavení rodinné domácnosti

Rodinné právo sděluje, že do vybavení rodinné domácnosti patří movité věci, které slouží nezbytným potřebám členů rodiny. Není podstatné, jestli věci patří oběma manželům, nebo jednomu z nich. Při nakládání s věcmi potřebují od sebe manželé vzájemný souhlas, ovšem souhlas se netýká věcí zanedbatelné hodnoty. Pokud manžel naložil s věcí, která patří do vybavení domácnosti, bez souhlasu druhého manžela, může se druhý manžel dovolat neplatnosti právního jednání. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Pokud jeden z manželů opustí rodinnou domácnost, může se domáhat věcí, které jsou výhradně jeho a společné věci si musejí rozdělit rovným dílem. Pokud to povaha věci vylučuje, použijí se obecná ustanovení o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. Pokud jsou věci potřeba pro nezletilé dítě v rodinné domácnosti, druhý manžel se nemůže věcí domáhat. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.5 Manželské majetkové právo

„To, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů (dále jen „společné jmění“). To neplatí, zanikne-li společné jmění za trvání manželství na základě zákona. Společné jmění podléhá zákonnému režimu, nebo smluvenému režimu, anebo režimu založenému rozhodnutím soudu.“ (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.5.1 Zákonný režim

To, co nabyli manželé společně, nebo to, co nabyl jeden z manželů za trvání manželství, je součástí společného jmění. Práva a povinnosti spojené se společným jměním mají oba manželé společné a nerozdílné. Součástí společného jmění je i zisk z toho, co náleží jednomu z manželů. Počítá se i podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, pokud se stal společníkem těchto společností v době trvání manželství. Výjimku tvoří to, co:

- 1) Je osobní potřebou jednoho z manželů,
- 2) Jeden z manželů nabyl darem, děděním, nebo odkazem (pokud dárce nebo zůstavitel neprojevil jiný úmysl),
- 3) Jeden z manželů nabyl jako náhradu za nemajetkovou újmu na svém přirozeném právu,
- 4) Jeden z manželů nabyl právním jednáním, které se vztahovalo k jeho výlučnému vlastnictví,
- 5) Nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Společným jměním se stávají plat, mzda, zisk a jiné hodnoty z pracovní a výdělečné činnosti ve chvíli, kdy manžel, který je získal, nabyl možnosti s nimi nakládat. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Do společného jmění manželů se počítají také dluhy, které byly převzaté za trvání svazku. Výjimkou jsou dluhy týkající se majetku jednoho z manželů přesahující zisk z tohoto majetku, nebo pokud jsou dluhy převzaty jedním z manželů bez souhlasu druhého, aniž by šlo o zajištění potřeb rodiny. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.5.2 Smluvený režim

Pokud nechtějí snoubenci a manželé uplatnit zákonný režim, mohou si ujednat manželský majetkový režim. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014) Veřejně se o tomto režimu referuje jako o předmanželské smlouvě.

Smlouva snoubenců o manželském majetkovém režimu nabývá účinnosti uzavřením manželství a je zapsána do veřejného seznamu. Pokud si manželé tento režim ujednají, upraví své povinnosti a práva, které se týkají existujícího společného jmění. Smlouva o tomto režimu musí mít formu veřejné listiny. Režim lze zrušit dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Smluvený Režim může mít několik podob. Například:

- 1) Režim oddělených jmění,
- 2) Režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství,
- 3) Rozšířený či zúžený rozsah společného jmění v zákonném režimu. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Smlouva se může týkat čehokoliv, pokud to není zakázané zákonem. Většinou jde o rozsah obsahu, doba vzniku společného jmění a jednotlivých věcí. Lze v ní uspořádat majetkové poměry pro případ zániku manželství. Pokud se jedná o uspořádání v případě zániku manželství smrtí, je tato smlouva považována za dědickou. Smlouvou nelze změnit ani vyloučit ustanovení o obvyklém vybavení domácnosti, jen pokud jeden z manželů trvale opustil domácnost. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.5.3 Režim založený rozhodnutím soudu

„Je-li pro to závažný důvod, soud na návrh manžela společné jmění zruší nebo zúží jeho stávající rozsah. Závažným důvodem je vždy skutečnost, že manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželovi, že manžela lze považovat za marnotratného, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Jako závažný důvod může být shledáno také to, že manžel začal podnikat nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.“ (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Tento režim jde změnit smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, ten může společné zrušení znovu obnovit. Rozhodne tak zejména, když pominou důvody pro zrušení společného jmění. Platí to i v případě, návrhu, aby zúžení společné jmění bylo rozšířeno do zákonného

rozsahu. Pokud společné jmění na základě zákona, soud jej na návrh manžela obnoví, pokud je to v zájmu obou manželů. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Soud nemůže vyloučit ani změnit ustanovení upravující vybavení rodinné domácnosti. *„Rozhodnutí soudu o změně, zrušení nebo obnovení společného jmění nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu a nesmí se obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by s rozhodnutím souhlasila.“* (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.5.4 Vypořádání společného jmění

Pokud je společné jmění zrušeno, zaniklo nebo je jeho stávající rozsah zúžen, je provedena likvidace dosud společných práv a povinností jejich vypořádáním. Dokud jmění není vypořádáno, použije se pro něj ustanovení o společném jmění. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Dohoda o vypořádání nabyde účinnosti v den zrušení, zániku nebo zúžení rozsahu společného jmění bez ohledu na to, kdy byla uzavřena. Dohoda musí mít písemnou formu, pokud byla uzavřena za trvání manželství, nebo pokud je součástí předmět, u kterého je třeba smlouva o převodu vlastnického práva. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Pokud se manželé nedohodnou na vypořádání, může každý z nich navrhnout, aby za ně rozhodl soud. Pokud k vypořádání nedojde do tří let od zrušení, zániku nebo zúžení společného jmění dohodou ani soudně, platí, že se manželé nebo bývalí manželé vypořádali následovně:

- 1) Hmotné věci movité patří tomu, který je výlučně jako vlastník užívá pro svou potřebu, potřebu rodiny nebo rodinné domácnosti,
- 2) Hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém vlastnictví obou (jejich podíly jsou stejné),
- 3) Ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy mají manželé stejné (náleží společně oběma). (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Pokud se manželé, či bývalí manželé nedohodnou sami, či podle předchozích ustanovení, jsou určena tyto pravidla:

- 1) *„Podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné,*
- 2) *každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek,*
- 3) *každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek,*
- 4) *přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí,*
- 5) *přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost,*
- 6) *přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.“* (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.6 Zvláštní ustanovení proti domácímu násilí

„Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.“ (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Stejně tak jde postupovat, pokud se jedná o rozvedené manžele, anebo pokud manželé/rozvedení manželé bydlí společně mimo rodinnou domácnost. Omezení nebo vyloučení práva manžela v domě/bytě bydlet je určeno soudem na dobu šest měsíců nejdéle. Soud může na návrh rozhodnout, jestli pro to jsou závažné důvody. Domáhat se práva na ochranu proti domácímu násilí má každá osoba, která žije s manžely/rozvedenými manžely v rodinné domácnosti. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.7 Zánik manželství

Manželství zaniká:

- 1) Smrtí jednoho z manželů,

- 2) Prohlášením jednoho z manželů za mrtvého,
- 3) Rozvodem. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.7.1 Rozvod

„Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.“ (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Soud nejprve rozhodne o poměrech nezletilého dítěte v době po rozvodu, až poté manželství rozvede. Manželství nemůže být rozvedeno, i když je manželské soužití rozvráceno, pokud by byl rozvod v rozporu:

- 1) Se zájmy nezletilého dítěte. Zájem dítěte zjistí soud i dotazem jmenovaného opatrovníka, který je stanoven pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu, nebo
- 2) Pokud manžel, který se převážně nepodílel na rozvratu porušením manželských povinností a byla by mu rozvodem způsobena závažná újma, a pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství (jen pokud spolu manželé nežijí alespoň po dobu 3 let). (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Soud zjišťuje příčiny rozvratu manželství. Ale pokud se oba manželé na rozvodu a záměrech ohledně rozvodu shodnou, soud manželství rozvede bez zjišťování příčin rozvratu. Musejí být ale splněny následující podmínky:

- 1) Manželství trvalo alespoň jeden rok a manželé spolu nežijí déle než 6 měsíců ke dni zahájení rozvodového řízení,
- 2) Pokud se manželé dohodli na úpravě poměrů nezletilého dítěte a soud tuto dohodu schválil,
- 3) Manželé se dohodli na úpravě majetkových poměrů, bydlení, popřípadě také výživného pro dobu po rozvodu (dohoda musí být písemná a být úředně ověřená). (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Do šesti měsíců po rozvodu může manžel, který přijímal příjmení druhého manžela, oznámit matričnímu úřadu, že přijímá své původní příjmení. To platí i pokud měl ke svému původnímu příjmení připojené nové. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

„Není-li rozvedený manžel schopen sám se živit a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, má vůči němu jeho bývalý manžel v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost, lze-li to na něm spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů.“ (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Soud zohledňuje délku trvání rozvedeného manželství i to, jak dlouho je rozvedené, při určování výživného a jeho výše. Dále zohledňuje, jestli:

1) *“si rozvedený manžel neopatřil přiměřené zaměstnání, přestože mu v tom nebránila závažná překážka,*

2) *si rozvedený manžel mohl výživu zajistit řádným hospodařením s vlastním majetkem,*

3) *se rozvedený manžel podílel za trvání manželství na péči o rodinnou domácnost,*

4) *se rozvedený manžel nedopustil vůči bývalému manželu nebo osobě mu blízké činu povahy trestného činu, nebo*

5) *je dán jiný obdobně závažný důvod.“* (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Pokud se bývalý manžel dopustil vůči druhému manželovi domácího násilí, nemá právo na výživné, i kdyby jinak podmínky pro výživné splňoval. Právo na výživné také zanikne, pokud oprávněný manžel uzavřel nové manželství nebo registrované partnerství. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

2.7.2 Majetkové povinnosti a práva při zániku manželství

Pokud zanikne manželství z důvodu smrti manžela, musí se posoudit majetkové povinnosti a práva bývalých manželů v rámci řízení o dědictví podle toho majetkového režimu, který existoval mezi manželi, nebo podle pokynů zemřelého manžela, který je za svého života

učinil. Jinak se použijí následující pravidla, pokud se pozůstalý manžel nedohodne s dědici jinak:

- 1) *“Podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné,*
- 2) *Každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek,*
- 3) *Přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí,*
- 4) *Přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost,*
- 5) *přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.“* (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

Pokud manželství zaniklo z důvodu prohlášení manžela za mrtvého, majetkové povinnosti jsou posuzovány ke dni, který je v rozhodnutí o prohlášení za mrtvého uveden jako den smrti. Pokud zanikne manželství rozchodem, majetkové povinnosti a práva rozvedených manželů dohodou manželů/rozvedených manželů. Pokud se rozvedení manželé nedohodli o vypořádání, lze podat návrh na vypořádání rozhodnutím soudu. (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014)

3 Právní rámec registrovaného partnerství v České republice

Kapitola o právním rámci registrovaného partnerství vychází ze Zákona č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Tento zákon nabyl účinnosti 1. července roku 2006. Kapitola pojednává o první části tohoto zákona, tedy části o registrovaném partnerství.

3.1 Definice registrovaného partnerství

„Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.“ (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006) Registrované partnerství tudíž není oproti manželství definováno jako svazek, ale společenství.

„Partnerem se v tomto zákoně rozumí osoba, která uzavřela partnerství.“ (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

3.2 Vznik partnerství

Podle zákona vzniká registrované partnerství (podobně jako manželství) projevem vůle činěným souhlasným svobodným a úplným prohlášením (na rozdíl od manželství) u dvou osob stejného pohlaví, že vstupují do partnerství. Toto prohlášení činí před matričním úřadem osobně. Matrikář položí dotyčným otázku, zda chtějí vstoupit do partnerství. Před prohlášením dotyčné osoby uvedou, že jim nejsou známy okolnosti vylučující vstup do partnerství. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

Podmínkou pro vstup do partnerství je podle zákona, aby alespoň jedna z osob byla občanem České republiky. Další z podmínek je plnoletost, tedy dovršení 18 let. Osoby vstupující do partnerství nemohou být navzájem v přímé příbuzenské linii nebo sourozenci. Ani osoby, které v tomto ohledu mají omezenou svéprávnost nemohou partnerství uzavřít. A osoba, která dříve uzavřela manželství či vstoupila do partnerství, nebo uzavřela obdobný svazek osob stejného pohlaví v zahraničí, a některý z těchto stavů u ní trvají, také nemůže uzavřít partnerství.

(Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

3.3 Neexistence a neplatnost partnerství

„Partnerství nevznikne, jestliže prohlášení trpělo podstatnou vadou, spočívající zejména v nedostatku svobodného a úplného projevu vůle, nebo pokud bylo prohlášení učiněno v omylu týkajícím se právního úkonu vzniku partnerství. Partnerství nevznikne ani tehdy, jestliže ani jedna z osob, které prohlášení učinily, nebyla v té době občanem nebo pokud bylo partnerství uzavřeno na základě nepravdivých údajů, které některá z osob vstupujících do partnerství úmyslně uvedla v dokladech požadovaných k prohlášení.“ (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

Pokud partnerství vzniklo i přesto, že vstupu do něj bránil zákonný zákaz, soud partnerství zneplatní. Návrh na zneplatnění partnerství může podat ten, kdo prokáže právní zájem. Soud může prohlásit partnerství za neplatné i bez návrhu. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

3.4 Povinnosti a práva partnerů

Podobně jako u manželů, práva a povinnosti registrovaných partnerů jsou rovné. Oba partneři rozhodují o záležitostech soužití společně, pokud se však na podstatných věcech nedohodnou, rozhodne na návrh některého z nich soud. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

Stejně jako v manželství, i registrovaní partneři jsou navzájem oprávněni k zastupování se v běžných záležitostech, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Pokud si jeden z partnerů zastoupení nepřeje a toto rozhodnutí je třetí osobě známo, nemůže být tento partner zastoupen. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

3.4.1 Vyživovací povinnost mezi partnery

Partneři mají vzájemnou vyživovací povinnost. Pokud ji jeden z partnerů neplní, soud určí na návrh partnera rozsah této povinnosti. Soud přitom přihlédne k péči o společnou

domácnost. Rozsah je stanovován, aby měli oba partneři stejnou hmotnou i kulturní úroveň. Tuto povinnosti mezi partnery předchází vyživovací povinnosti vůči dětem. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

Pokud dojde ke zrušení partnerského soužití, může bývalý partner, který se sám není schopen žít, žádat od druhého partnera, aby mu přispíval na výživu podle schopností, možností a majetkových poměrů. Jestliže se nedohodnou, o výživném rozhodne soud. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

Pro bývalého partnera, který se nepodílel na trvalém rozvratu vztahu a byla mu zrušením soužití způsobena újma, může soud stanovit výživné od druhého partnera až na dobu 3 let od zrušení registrovaného partnerství. I této povinnosti předchází vyživovací povinnost dětí vůči rodičům. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

Právo na výživné zaniká mezi bývalými partnery dnem:

- 1) smrti nebo prohlášením za mrtvého povinného partnera,
- 2) když oprávněný bývalý partner uzavře manželství či nové registrované partnerství
- 3) vyplacení jednorázové částky na základě písemné smlouvy (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

Když soud určuje výživné, přihlédne k potřebám oprávněného partnera, ale i k schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného partnera. Soud také zkoumá, jestli se povinný partner nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání nebo výdělečné činnosti, popřípadě jestli nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

Existence partnerů není překážkou pro výkon rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani není překážkou svěření dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, má povinnost zajistit vývoj dítěte a chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků, tak aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový,

rozumový a mravní vývoj. Pokud partner pečuje o dítě a žije ve společné domácnosti s druhým partnerem, podílí se oba dva na výchově dítěte. Povinnosti týkající se vývoje a ochrany dítěte se v takovém případě vztahují na oba partnery. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

3.5 Zánik partnerství

Registrované partnerství ze zákona zaniká:

- 1) Smrtí nebo prohlášením za mrtvého jednoho z partnerů,
- 2) Zrušení na základě rozhodnutí soudu. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

Partnerství zaniká dnem smrti partnera; jestliže byl partner prohlášen za mrtvého, zaniká partnerství dnem, kdy toto prohlášení nabylo právní moci. *„Jestliže bylo prohlášení za mrtvého zrušeno, protože se zjistilo, že ten, kdo byl prohlášen za mrtvého, žije, má se za to, že jeho partnerství nepřetržitě trvalo; pokud ale jeho partner mezitím uzavřel nové partnerství nebo manželství, dřívější partnerství se neobnoví.“* (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

O zrušení registrovaného partnerství soud rozhodne, pokud se na návrh jednoho z partnerů prokáže, že partnerský vztah již fakticky netrvá. Když se k tomuto návrhu druhý partner připojí, soud rozhodne o zrušení partnerství. (Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006)

4 Vývoj manželství podle statistických dat

Tato kapitola informuje o manželství z pohledu výzkumných dat Českého statistického úřadu. Výzkumy se zaměřovaly na demografické trendy, které souvisejí s manželstvím, v české společnosti. Patří mezi ně sňatečnost, rozvodovost, prodlužování sňatkového věku nebo podíl dětí narozených v manželství, či mimo něj.

4.1 Sňatečnost

Celkový počet sňatků ve zkoumaném období 2001–2019 vykazoval proměnlivost. Mezi lety 2001–2008 se počty uzavřených manželství pohybovaly v rozmezí 51,4–52,9 tisíců. Výjimkou byl rok 2003, kdy byl počet uzavřených manželství 48,9 tisíc, a rok 2007, kdy bylo zaznamenáno lokální maximum, které čítalo 57 157 sňatků. (Český statistický úřad, 2021, p. 5)

V navazujícím období mezi lety 2008–2013 byl z hlediska uzavírání sňatků zaznamenán klesající trend a v roce 2013 dosáhl historického minima, kdy bylo zaevidováno 43,5 tisíc

Tabulka 1: Vývoj sňatků a zániků manželství v letech 2001–2019

Rok	Sňatky	Zaniklá manželství				Čistý přírůstek manželství ²⁾	Podíl zaniklých manželství (%)		
		celkem ¹⁾	rozvodem	úmrťm			rozvodem	úmrťm	
				muže	ženy			muže	ženy
2001	52 374	73 901	31 586	30 941	11 371	-21 527	42,7	41,9	15,4
2002	52 732	73 555	31 758	30 728	11 066	-20 823	43,2	41,8	15,0
2003	48 943	75 794	32 824	31 426	11 541	-26 851	43,3	41,5	15,2
2004	51 447	74 691	33 060	30 558	11 070	-23 244	44,3	40,9	14,8
2005	51 829	72 658	31 288	30 290	11 079	-20 829	43,1	41,7	15,2
2006	52 860	72 519	31 415	29 902	11 199	-19 659	43,3	41,2	15,4
2007	57 157	71 994	31 129	29 775	11 090	-14 837	43,2	41,4	15,4
2008	52 457	72 175	31 300	29 782	11 093	-19 718	43,4	41,3	15,4
2009	47 862	70 606	29 133	30 176	11 297	-22 744	41,3	42,7	16,0
2010	46 746	72 425	30 783	30 302	11 340	-25 679	42,5	41,8	15,7
2011	45 137	69 415	28 113	30 070	11 232	-24 278	40,5	43,3	16,2
2012	45 206	67 941	26 402	30 121	11 418	-22 735	38,9	44,3	16,8
2013	43 499	69 653	27 895	30 376	11 382	-26 154	40,0	43,6	16,3
2014	45 575	66 982	26 764	29 525	10 693	-21 407	40,0	44,1	16,0
2015	48 191	67 678	26 083	30 249	11 346	-19 487	38,5	44,7	16,8
2016	50 768	65 680	24 996	29 749	10 935	-14 912	38,1	45,3	16,6
2017	52 567	67 396	25 755	30 278	11 363	-14 829	38,2	44,9	16,9
2018	54 470	66 490	24 313	30 647	11 530	-12 020	36,6	46,1	17,3
2019	54 870	66 022	24 141	30 279	11 602	-11 152	36,6	45,9	17,6

Zdroj: Český statistický úřad

sňatků. V letech 2014–2019 počet uzavřených manželství naopak mírně vzrostl, největší meziroční nárůst tvořil necelých 6 % a byl zaznamenán v roce 2015, kdy bylo evidováno 48, 2 tisíce sňatků. V roce 2019 bylo uzavřeno přes 54,8 tisíc manželství, avšak meziroční nárůst o 0,7 % byl od roku 2014 nejmenší. (Český statistický úřad, 2021, p. 5)

V roce 2020 bylo v České republice uzavřeno 45,4 tisíc sňatků, což je o 9,4 tisíce méně než v roce 2019 a zároveň to bylo nejméně od roku 2014. Po šesti letech růstu meziroční úhrn uzavřených manželství klesl, a klesla také intenzita sňatečnosti, kdy v březnu roku 2020 bylo zaznamenáno historické minimum měsíčního úhrnu sňatků. To lze vysvětlit vlivem pandemie covid-19 a souvisejících vládních proticovidových opatření. (Český statistický úřad, 2021, p. 20)

Loňský rok 2022 byl oproti předchozím dvěma rokům poznamenaných pandemií covid-19 bohatý na sňatky. Obyvatelé České republiky uzavřeli 54,5 tisíc manželství, meziročně počet stoupl o 7,7 tisíc. Loňský úhrn sňatků byl pouze o 400 nižší než v roce 2019, kdy byl šestiletý růst (v období 2014–2019) sňatečnosti na vrcholu. (Český statistický úřad, 2023)

4.2 Sňatkový věk

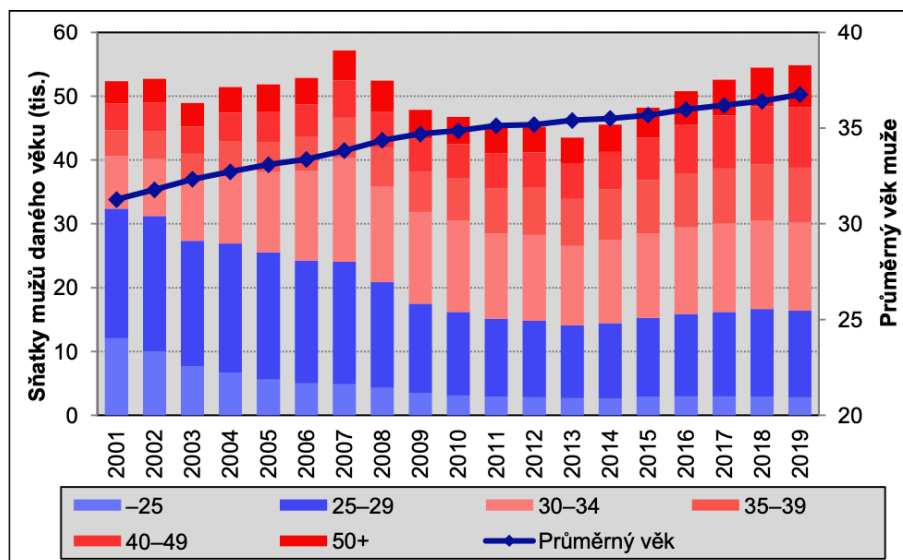
Z výzkumu Českého statistického úřadu z let 2001–2019, publikovaném v roce 2020, vyplývá, že se věk pro vstup do manželství v uplynulých letech zvyšoval. Následující výsledky ukazují, že mezi vymezenými roky se průměrný věk ženichů zvýšil o 5,5 let (z 31,3 let na 36,8 let) a o 5,6 let (z 28,3 let na 33,9 let) se zvýšil u nevěst. Data také ukazují, že ženy se vdávají zhruba o 3 roky mladší než muži. (Český statistický úřad, 2021, p. 9)

Věková struktura snoubenců se přibližovala směrem k věku 35 let a výše. Naopak kleslo zastoupení snoubenců ve věku pod 25 let. Podíl ženichů ve věku do 25 let klesl z 23 % na 5 % a podíl nevěst ve věku do 25 let klesl z 42,7 % na 11,5 %. (Český statistický úřad, 2021, p. 9)

Na druhou stranu podíl ženichů ve věku od 35 let stoupl z 22,5 % na 44,8 % a podíl nevěst ve věku od 35 let se zvýšil z 14,9 % na 33 %. (Český statistický úřad, 2021, p. 9)

Více než polovina snoubenců se mezi roky 2001–2019 nacházela ve věku 25–34 let. Do roku 2008 převládala věková kategorie mužů 25–29 let, od roku 2009 se nejčastějším věkovým rozmezím stala kategorie 30–34 let. V roce 2019 muži v tomto věku představovali čtvrtinu všech snoubenců. Oproti tomu v roce 2001 měli procentuální zastoupení zhruba šestinové (15,6 %) (Český statistický úřad, 2021, p. 9)

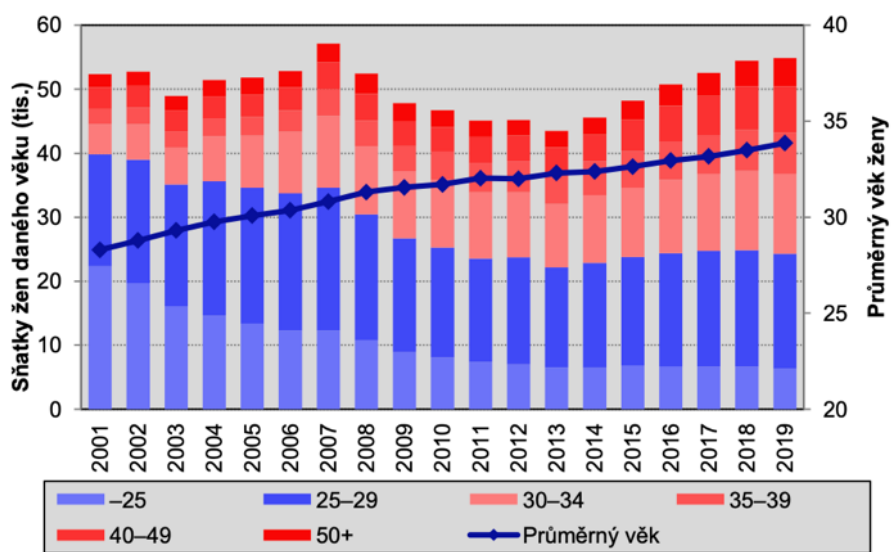
Graf 2: Sňatkový věk mužů za roky 2001–2019

Zdroj: Český statistický úřad

V letech 2001–2002 bylo nejvíce nevěst mladších 25 let, od roku 2003 až do konce výzkumného období (2019) převažovaly nevěsty ve věku 25–29 let, které tvořily celkem 32,8 % ze všech nevěst. Mezi krajními roky vzrostlo zastoupení žen ve věku 30–34 let z 13,7 % na 22,7 % i ženichů ze stejné věkové kategorie z 9,6 % na 25,2 %. (Český statistický úřad, 2021, p. 9)

Graf 3: Sňatkový věk žen za roky 2001–2019

Zdroj: Český statistický úřad

V roce 2022 vstupovali do manželství s větší mírou zejména lidé starší 25 let, u mladších snoubenců zůstaly hodnoty sňatečnosti nižší, než před vypuknutí pandemie covid-19. (Český statistický úřad, 2023)

4.3 Rozvodovost

Ve sledovaném období 2001–2019 převládal počet zaniklých manželství nad těmi vniklými, čistý přírůstek byl tedy v záporných hodnotách. V roce 2001 zaniklo z důvodu rozvodu 42,7 % manželství, z důvodu úmrtí muže 41,9 % manželství a z důvodu úmrtí ženy 15,4 % manželství. Na konci sledovaného období (2019) byl počet rozvodů 24,1 tisíc a rozvodovost klesla na 36,6 %. Podíl zaniklých manželství z důvodu úmrtí manžela stoupl na 45,9 % a z důvodu úmrtí manželky na 17,6 %. (Český statistický úřad, 2021, p. 5)

Tabulka 4: Vývoj sňatků a zániků manželství v letech 2001–2019

Rok	Sňatky	Zaniklá manželství				Čistý přírůstek manželství ⁽²⁾	Podíl zaniklých manželství (%)		
		celkem ¹⁾	rozvodem	úmrťm			rozvodem	úmrťm	
				muže	ženy			muže	ženy
2001	52 374	73 901	31 586	30 941	11 371	-21 527	42,7	41,9	15,4
2002	52 732	73 555	31 758	30 728	11 066	-20 823	43,2	41,8	15,0
2003	48 943	75 794	32 824	31 426	11 541	-26 851	43,3	41,5	15,2
2004	51 447	74 691	33 060	30 558	11 070	-23 244	44,3	40,9	14,8
2005	51 829	72 658	31 288	30 290	11 079	-20 829	43,1	41,7	15,2
2006	52 860	72 519	31 415	29 902	11 199	-19 659	43,3	41,2	15,4
2007	57 157	71 994	31 129	29 775	11 090	-14 837	43,2	41,4	15,4
2008	52 457	72 175	31 300	29 782	11 093	-19 718	43,4	41,3	15,4
2009	47 862	70 606	29 133	30 176	11 297	-22 744	41,3	42,7	16,0
2010	46 746	72 425	30 783	30 302	11 340	-25 679	42,5	41,8	15,7
2011	45 137	69 415	28 113	30 070	11 232	-24 278	40,5	43,3	16,2
2012	45 206	67 941	26 402	30 121	11 418	-22 735	38,9	44,3	16,8
2013	43 499	69 653	27 895	30 376	11 382	-26 154	40,0	43,6	16,3
2014	45 575	66 982	26 764	29 525	10 693	-21 407	40,0	44,1	16,0
2015	48 191	67 678	26 083	30 249	11 346	-19 487	38,5	44,7	16,8
2016	50 768	65 680	24 996	29 749	10 935	-14 912	38,1	45,3	16,6
2017	52 567	67 396	25 755	30 278	11 363	-14 829	38,2	44,9	16,9
2018	54 470	66 490	24 313	30 647	11 530	-12 020	36,6	46,1	17,3
2019	54 870	66 022	24 141	30 279	11 602	-11 152	36,6	45,9	17,6

Zdroj: Český statistický úřad

V padesátých letech minulého století končila desetina manželství rozvodem. V letech 2005–2010 rozvodovost v celkovém trendu stagnovala mezi 47–50 %. V roce 2010 bylo zaznamenáno historické maximum, kdy úroveň rozvodovosti dosahovala 50 %. Do dvou let od tohoto maxima však došlo k poklesu na úroveň počátku 21. století, konkrétně na 44 %. (Český statistický úřad, nedatováno)

V roce 2020 se rozvedlo 21,7 tisíc manželství, tedy o 2,4 tisíc méně než v předchozím roce. Šlo o nejnižší roční počet rozvodů od roku 1970 a zároveň nejnižší počet rozvodů v rámci dekády. Došlo k meziročnímu poklesu o 10 %, což byl největší pokles za posledních 20 let. (Český statistický úřad, 2021, p. 30)

Úbytek rozvodů poslední dekády zrcadlí snižující se počet uzavřených sňatků v předchozích dekáдах. V roce 2020 mohla stát za nižšími počty rozvodů proticovidová

opatření a omezení činnosti soudů v době nouzového stavu. (Český statistický úřad, 2021, p. 30)

V roce 2022 se počet rozvodů meziročně snížil o 8 % na 19,3 tisíce, rozvodovost také klesla, za poslední 3 roky se snížila ze 44,8 % na 36,7 %. (Český statistický úřad, 2023)

4.4 Podíl novorozenců narozených do manželství či mimo něj

Dlouhodobě převažuje množství dětí, které se narodí rodičům v manželství, v roce 2020 tomu nebylo jinak, těchto dětí se narodilo necelých 57 tisíc (56729) a tvořily více než polovinu (51,5 %) všech živě narozených dětí. Za posledních několik let se ovšem podíl manželských dětí snižoval. V roce 2011 tvořily 58,2 % a v roce 2017 nastalo dokonce historické minimum 51 %. Od té doby se podíl manželských dětí udržoval na necelých 52 %. V roce 2020 bylo dokonce překonáno maximum dětí narozených svobodným matkám z roku 2017 (44,0 %), kdy jejich podíl stoupl na 44,3 %. (Český statistický úřad, 2021, p. 41)

Meziroční pokles, absolutní i relativní, nastal v roce 2020 i v případě novorozenců, kteří se narodili rozvedeným párům, bylo jich 4 482. Jejich počet klesl oproti předchozímu roku o 336 dětí, tedy z 4,3 % na 4,1 %. Mezi lety 2011 a 2020 klesal počet dětí narozených rozvedeným rodičům nepřetržitě, v roce 2011 tvořily 6 % všech živě narozených dětí. Ovdovělé rodičky se podílí na počtu živě narozených dětí jen marginálně, v roce 2020 porodily 127 dětí, tedy 0,1 %. (Český statistický úřad, 2021, p. 41)

Tabulka 5: Živě narozené děti podle rodinného stavu matky za období 2011–2020

Rodinný stav matky	2011	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Svobodná	38 666	46 887	48 807	50 379	49 956	49 137	48 799
Vdaná	63 252	57 788	57 930	58 314	58 698	58 138	56 792
Rozvedená	6 514	5 911	5 730	5 539	5 227	4 818	4 482
Ovdovělá	241	178	196	173	155	138	127
	%						
Svobodná	35,6	42,3	43,3	44,0	43,8	43,8	44,3
Vdaná	58,2	52,2	51,4	51,0	51,5	51,8	51,5
Rozvedená	6,0	5,3	5,1	4,8	4,6	4,3	4,1
Ovdovělá	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1

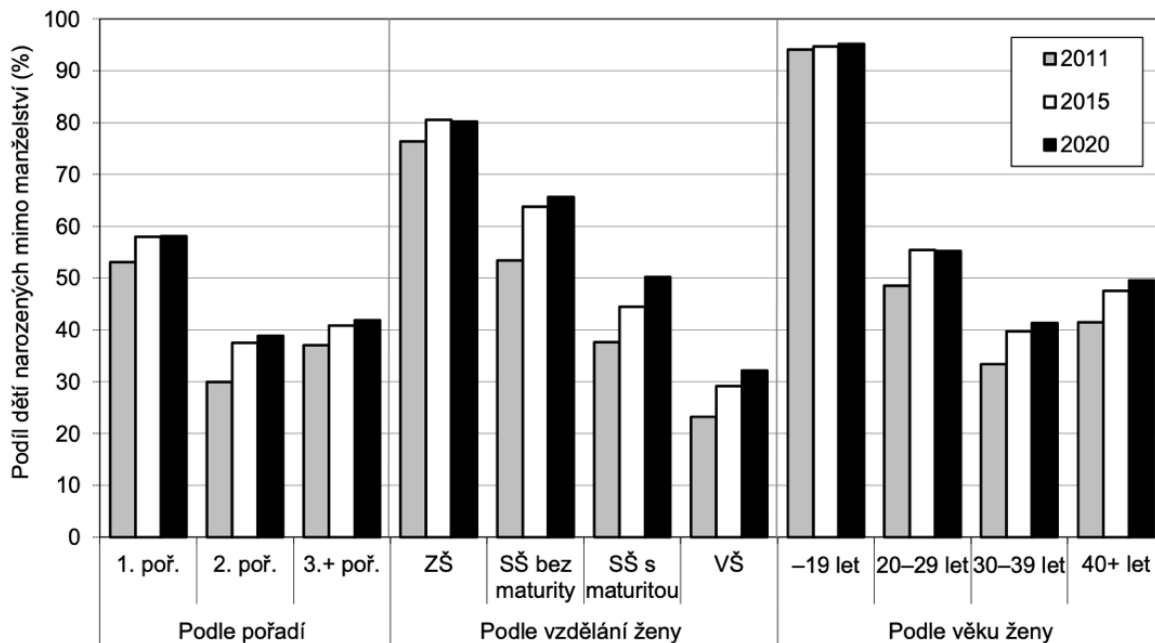
Zdroj: Český statistický úřad

Jeden z faktorů, který významně ovlivňuje podíl dětí narozených mimo manželství, je úroveň nejvyššího ukončeného vzdělání žen. Ve zkoumaném období 2011–2020 byl podíl dětí, které se narodily nevdaným ženám, nepřímo úměrný rostoucí úrovni vzdělání. (Český statistický úřad, 2021, p. 43) V odborné literatuře se uvádí, že ženy s vyšší úrovní ukončeného vzdělání mají tradičnější postoje k narození dětí do manželství. (Rychtaříková, 2003, p. 43)

U vysokoškolsky vzdělaných žen v roce 2020 dosáhl podíl dětí narozených mimo manželství 32,1 %, což je o 8,9 % více než v roce 2011, kdy byl podíl 23,2 %. U žen se základním nebo nižším vzděláním tvořil podíl těchto dětí 80,2 % v roce 2020, zatímco v roce 2011 tvořil tento podíl 76,3 %, tedy o 3,9 % méně. Podíl dětí, které se narodily nevdaným ženám se středoškolským vzděláním bez maturity vzrostl z 53,4 % v roce 2011 na 65,7 % v roce 2020. A ženy s maturitou porodily v roce 2020 50,2 % dětí mimo manželství, zatímco v roce 2011 to bylo 37,6 %. (Český statistický úřad, 2021, p. 43)

Další významný faktor diferenciacie podílu dětí, které jsou narozeny mimo manželství, je věk matky. U žen v nejmladší věkové kategorii do 19 let je podíl těchto nemanželských dětí nejvyšší. V uplynulých letech mezi roky 2011 a 2020 přesahoval 90 %. V roce 2020 dokonce dosahoval 95,2 %. U věkové skupiny žen od 20 do 29 let je podíl dětí narozených mimo manželství výrazně nižší. Mezi roky 2011 a 2020 se zvýšil ze 48,5 % na 55,5 %. Nejnižší podíl nemanželských dětí byl u žen ve věkové skupině 30–39 let. v roce 2011 dosahoval zhruba třetiny (33,4 %), oproti tomu v roce 2020 více než dvě pětiny (41,3 %). U nevdaných žen z nejstarší věkové kategorie 40 let a více se zvýšila hodnota z roku 2011 41,5 % na 49,6 % za rok 2020. (Český statistický úřad, 2021, p. 44)

Graf 6: Podíl živě narozených dětí mimo manželství

Zdroj: Český statistický úřad

5 Registrované partnerství podle statistických dat

Český statistický úřad pravidelně nezpracovává data o počtu uzavření registrovaných partnerství, jako je tomu u dat ohledně manželství. Nejaktuálnější data uvádí z roku 2011, které tehdy sesbíral při sčítání lidu. Dostupné jsou pouze odpovědi osob, které byly ochotné údaje o registrovaném partnerství uvést. (Kohoutová, 2014)

Z výsledků sčítání lidu v roce 2011 vyplynulo, že alespoň jednou uzavřelo registrované partnerství 2243 lidí. Dalších více než 8 tisíc uvedlo, že žijí s osobou stejného pohlaví jako druh/družka, což se obvykle u heterosexuálních párů definuje jako partnerství. Registrovaná partnerství jsou častěji uzavírána v krajích, kde je vyšší podíl obyvatel žijících ve městech. (Kohoutová, 2014)

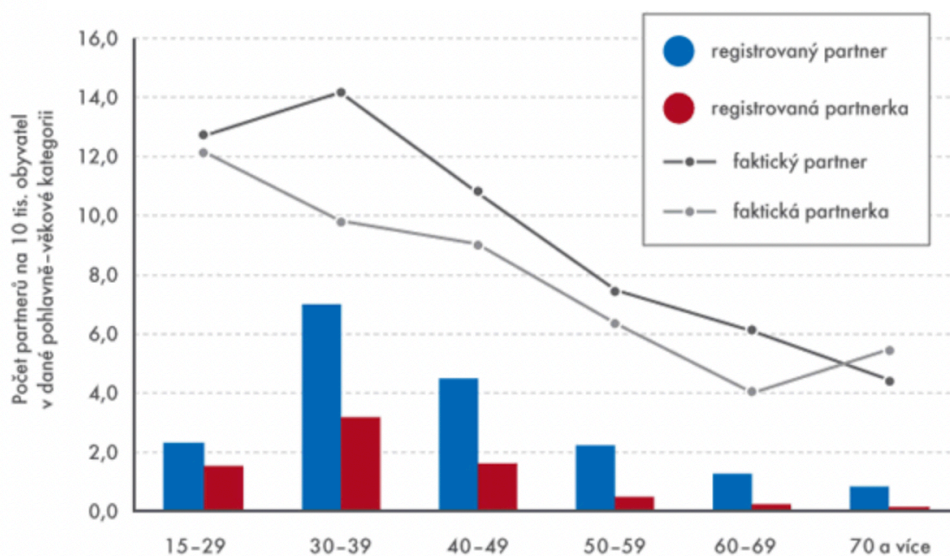
Podle výsledků se ukazuje, že v registrovaném partnerství nebo faktickém partnerství žijí častěji muži než ženy. Výjimku u faktických partnerství tvoří věková kategorie žen 70 let a více. U registrovaných partnerství tvořili mužské páry podíl 70 %, u neregistrovaných párů to bylo 54 %. (Kohoutová, 2014)

5.1 Věková skupina

Nejčastější věková skupina, která uzavřela registrované partnerství, byla tvořena lidmi ve mezi 30–39 let. Z celkového počtu mužů, kteří v registrovaném partnerství žijí, jich v této věkové skupině bylo 43,4 %. Ženy tvořily v této věkové kategorii podíl 46,8 %. U neregistrovaných partnerství se maximální podíl mužů soustředil do stejné věkové kategorie jako u registrovaných partnerství, tedy 30–39 let. U žen to byla mladší věková skupina 15–29 let. Na tuto mladší věkovou kategorii pak připadalo 29,0 % mužů a 31,4 % žen v nesezdaných svazcích. (Kohoutová, 2014)

Graf 7: Osoby v trvajícím registrovaném partnerství a faktickém partnerství podle věku v roce 2011

Zdroj: Český statistický úřad

5.2 Výše vzdělání

Celkový výskyt registrovaných partnerství, který zahrnoval trvalí a zaniklá registrovaná partnerství, ať už rozhodnutím soudu či úmrtím partnera, se lišil také podle nejvyššího dosaženého vzdělání partnerů. S rostoucím vzděláním se zvyšovalo zastoupení registrovaných partnerů. U lidí s vysokoškolským vzděláním, nebo vyšším odborným vzděláním, na 10 tis. obyvatel připadalo necelých 6 registrovaných partnerů a 2 registrované partnerky. Oproti tomu u osob se základním vzděláním, nedokončeným či bez vzdělání, to bylo

pouze 2,5 registrovaných partnerů a 1,1 partnerek. U mužů byly tedy rozdíly mezi vzdělanostními kategoriemi výraznější. (Kohoutová, 2014)

Z mužů a žen, kteří uvedli, že jejich registrované partnerství stále trvá, představovali vysokoškoláci 22,8 %. Obdobná je situace i u heterosexuálních snoubenců vstupujících do manželství. Nejvíce registrovaných partnerů však mělo středoškolské vzdělání s maturitou, bylo jich 33,7 %. To je dáno vysokým zastoupením této vzdělanostní kategorie v celkové populaci. Nejméně je mezi registrovanými partnery osob se základním vzděláním, jejich podíl dosahoval 9,2 %. U jedinců, kteří v průzkumu sčítání lidu uvedli neregistrované partnerství, jsou nejčastěji zastoupeni středoškolsky vzdělaní bez maturity, tedy 32,7 %, a naopak nejméně vysokoškoláci, kteří tvořili 15,4 %. Oproti registrovaným partnerstvím je nesezdaných partnerů se základním vzděláním výrazně více, jejich podíl tvořil 20,3 %. (Kohoutová, 2014)

Praktická část

6 Kvantitativní výzkum

6.1 Metodologie

Pro tuto bakalářskou práci byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu, protože je to způsob sběru informací, který je užitečný pro zkoumání velkých skupin. Co se týče výhod kvantitativního výzkumu, jsou to například:

- 1) výsledky výzkumu mohou být zobecněny na populaci
- 2) jde o relativně rychlý, přímočarý sběr dat
- 3) výsledky poskytují přesná numerická data a jsou relativně nezávislé na výzkumníkovi.

(Hendl, 2005, p. 49)

Cílem výzkumné části této bakalářské práce bylo určit, jak mladí lidé z věkové skupiny 18 až 25 let vnímají instituci manželství. Tento cíl byl sledován pomocí kvantitativního dotazníkového šetření. Otázky v dotazníku se týkaly sedmi okruhů, které se pojí s tematikou manželství podle společenských trendů:

- 1) Identifikační otázky
- 2) Manželství jako osobní volba
- 3) Přístupy k manželství
- 4) Rozvody a rozvodovost
- 5) Homosexuální manželství
- 6) Nemanželské děti
- 7) Předmanželské formality

Byly také stanovené tři hlavní výzkumné otázky a celkem pět hypotéz.

6.2 Hlavní výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka č. 1:

Mají lidé ve věku 18 až 25 let spíše tradiční, či moderní pohled na instituci manželství?

Hlavní výzkumná otázka č. 2:

Jak se lidé ve věku 18 až 25 let staví k manželství pro homosexuální páry?

Hlavní výzkumná otázka č. 3:

Jak lidé ve věku 18 až 25 let pohlíží na rozvody ze společenského hlediska?

Hlavní výzkumná otázka č. 4:

Jaký názor mají lidé ve věku 18 až 25 let na nemanželské děti?

6.3 Stanovené hypotézy

Hypotéza č. 1:

Více než polovina respondentů ve věku 18 až 25 let nechce v budoucnu uzavřít manželství, spíše než chce.

Hypotéza č. 2:

Méně než polovina respondentů ve věku 18 až 25 let zastává tradiční pohled na manželství a formality s ním spojené, spíše než moderní.

Hypotéza č. 3:

Více než polovina respondentů ve věku 18 až 25 let je pro uzákonění manželství pro homosexuály, spíše než je proti.

Hypotéza č. 4:

Více než polovina respondentů ve věku 18 až 25 let považuje rozvod za společensky přijatelný, spíše než nepřijatelný.

Hypotéza č. 5:

Více než polovina respondentů ve věku 18 až 25 nepovažuje za důležité, aby děti vyrůstaly u sezdaných rodičů, spíše než považuje.

6.4 Sběr dat

Praktická část této bakalářské práce byla uskutečněna pomocí kvantitativního výzkumu. Jako metodický nástroj pro realizaci výzkumu sloužilo online anonymní dotazníkové šetření.

Podle Dismana (2002, p. 141) dotazník představuje vysoce efektivní techniku, protože může poměrně snadno získat informace od velkého počtu jedinců v poměrně krátkém čase a s poměrně krátkým nákladem. Dále uvádí, že přesvědčivým prvkem je anonymita respondentů.

Online forma metodického nástroje byla zvolena proto, že je pro účastníky výzkumu dostupná, jednoduchá a rychlá, čímž také poskytuje vysokou návratnost platných vyplnění.

Dotazník byl vytvořený na serveru survio.com a obsahoval celkem 19 otázek, přičemž některé měly formu tvrzení. Byl dostupný k vyplnění na sociálních sítích Facebook a Instagram. Na těchto dvou platformách totiž byla předpokládána vysoká koncentrace lidí, kteří spadají do věkové skupiny od 18 do 25 let.

Na sociálních sítích byl dotazník přístupný po dobu jednoho měsíce. Za měsíční období jej vyplnilo 185 anonymních účastníků výzkumu. Deaktivován byl ve chvíli, kdy na něj přes sedm dní neodpověděl žádný respondent.

Dotazníkové šetření začínalo identifikačními otázkami ohledně genderu, věku a studijního/pracovního stavu. Následovaly otázky vztahující se k tématu této bakalářské práce, které korespondovaly s výše uvedenými tematickými okruhy. Dotazník obsahoval uzavřené otázky s výběrem odpovědí. Pouze otázka číslo 10 byla částečně otevřená a respondenti měli možnost kromě předem stanovených odpovědí uvést také své vlastní.

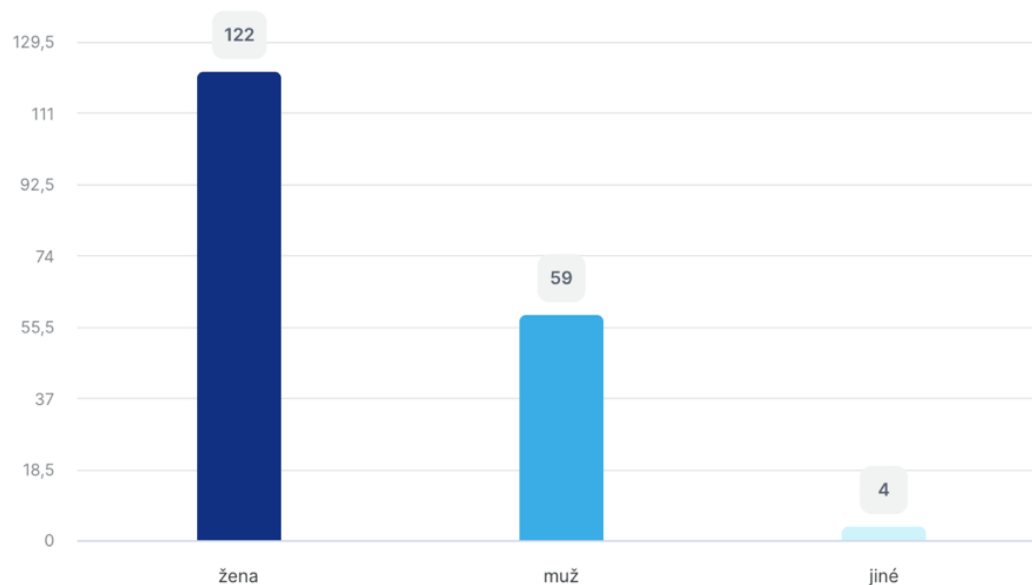
6.5 Populační vzorek

Snahou výzkumu bylo zachytit největší možný populační vzorek pro šetření. Ten byl omezený pouze věkem, a to na skupinu mladých lidí ve věku 18 až 25 let (věk respondenti uváděli k datu vyplnění dotazníku). Vzorek nebyl omezený geograficky, genderově,

nábožensky, ani sexuální orientací. Z prvních třech otázek identifikačního typu lze vyčíst následující demografickou skupinu.

Výzkumu se celkově zúčastnilo 185 lidí. Z toho 122 žen (65,9 %), 59 mužů (31,9 %) a 4 osoby (2,2 %), které se neidentifikují ani jako žena, či muž.

Graf 8: Identifikuji se jako:

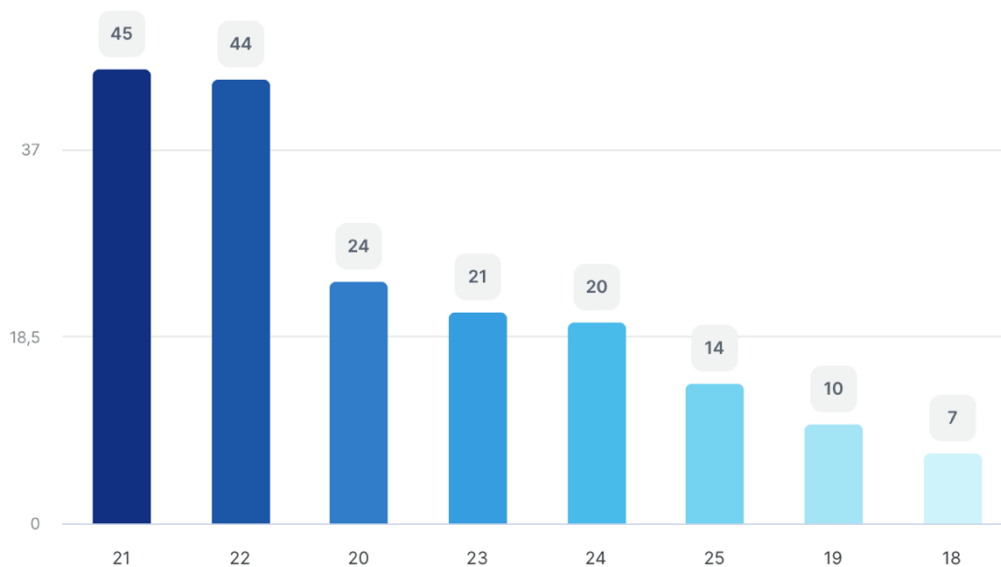

Zdroj: Vlastní práce

Věková škála zahrnovala nejvíce respondentů ve věku 21 a 22 let. Konkrétně se zúčastnilo 45 jednadvacetiletých (24,3 %) a 44 dvaadvacetiletých (23,8 %). Dále to bylo 24 respondentů (13 %) ve věku 20 let; 21 účastníků výzkumu (11,4 %) ve věku 23 let;

20 respondentů (10,8 %) ve věku 25 let a 10 (5,4 %) devatenáctiletých respondentů. Nejméně

Graf 9: Uvedte svůj věk k datu vyplnění dotazníku

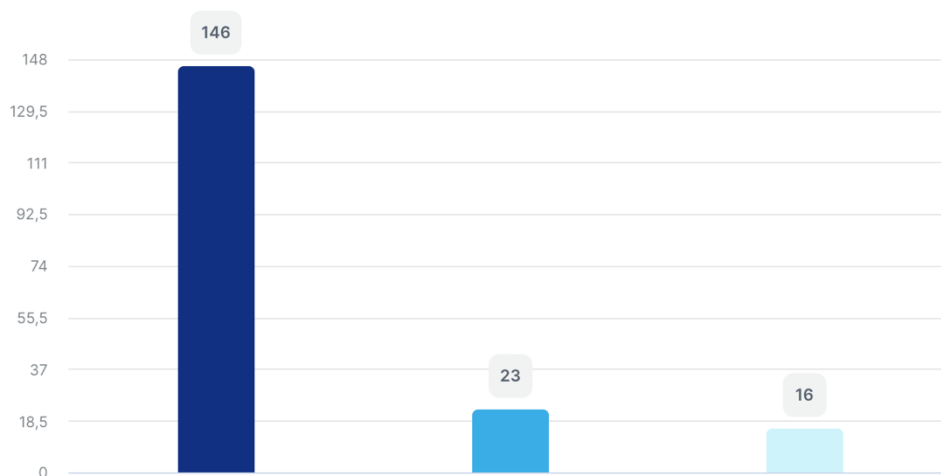

Zdroj: Vlastní práce

byli zastoupeni 18letí lidé, kterých se zúčastnilo pouze 7 (3,8 %).

Na grafu níže lze vyčíst, že naprostou většinu respondentů tvořili ti, kdo studují vysokou školu nebo vyšší odbornou školu 146 (78,9 %). Další skupinu respondentů tvořilo 23 pracujících (12,4 %). Zbytek, tedy 16 respondentů, byli gymnazisté, středoškoláci, popřípadě učni (8,6 %).

Graf 10: Vyberte odpovídající stav:

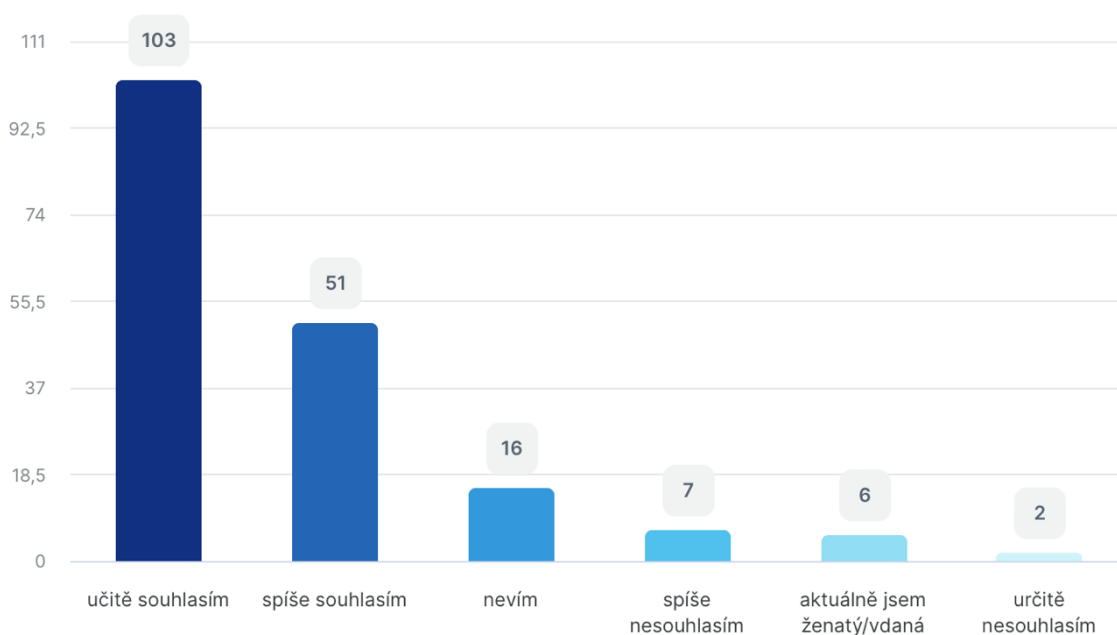
Zdroj: Vlastní práce

6.6 Výsledky dotazníkového šetření

6.6.1 Manželství jako osobní volba

Po identifikačních otázkách následovala sada otázek, které se orientovaly na manželství, z pohledu volby. Téma uvozovalo **tvrzení v otázce číslo 4**: „*V budoucnu bych se chtěl/a oženit/vdát.*“ S tvrzením se kladně ztotožnilo 154 respondentů (83,3 %), negativně odpovědělo 9 lidí (4,9 %). Ženatých/vdaných respondentů bylo celkem 6 (3,2 %). Odpověď „nevím“ zvolilo 16 respondentů (8,6 %). Tyto výsledky naznačují, že instituce manželství není odsouzená k zániku mezi mladými lidmi generace Z.

Graf 11: *V budoucnu bych se chtěl/a oženit/vdát.*

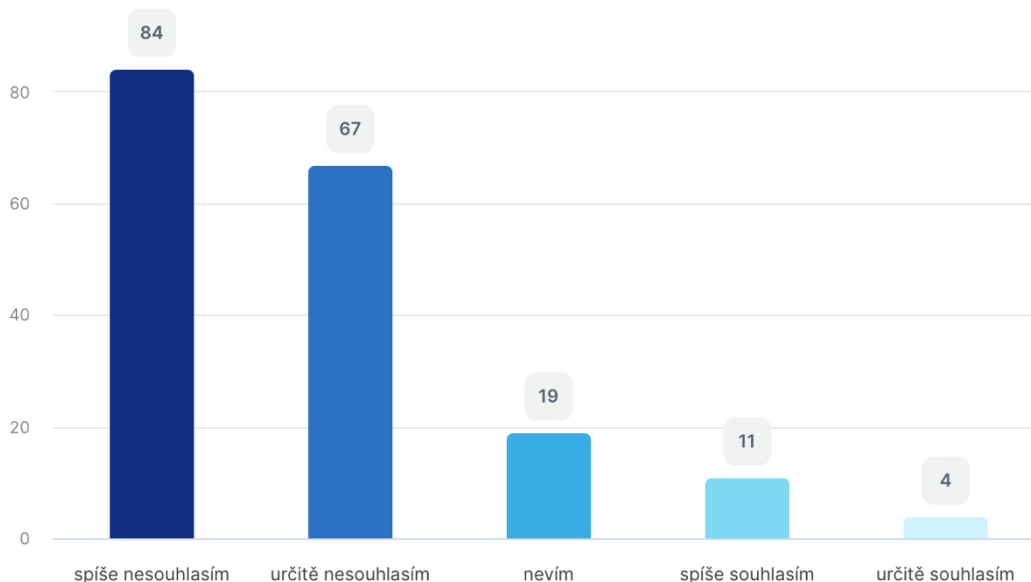

Zdroj: *Vlastní práce*

Téma zkoumalo také **tvrzení v otázce číslo 13**: „*Manželství je v dnešní době přežitek minulosti a není třeba v něm dále pokračovat.*“ Na ni nesouhlasně odpovědělo 151 respondentů (81,6 %), tedy manželství nepovažují za přežitek minulosti. Naopak s tvrzením souhlasí 15 lidí (8,1 %) a odpověď nezná 19 respondentů (10,3 %). Výsledky pro zachování manželství se shodují s těmi, které vypovídají o tom, kolik respondentů se v budoucnu chce oženit /vdát.

Graf 12: Manželství je v dnešní době přežitek minulosti a není třeba v něm dále pokračovat.

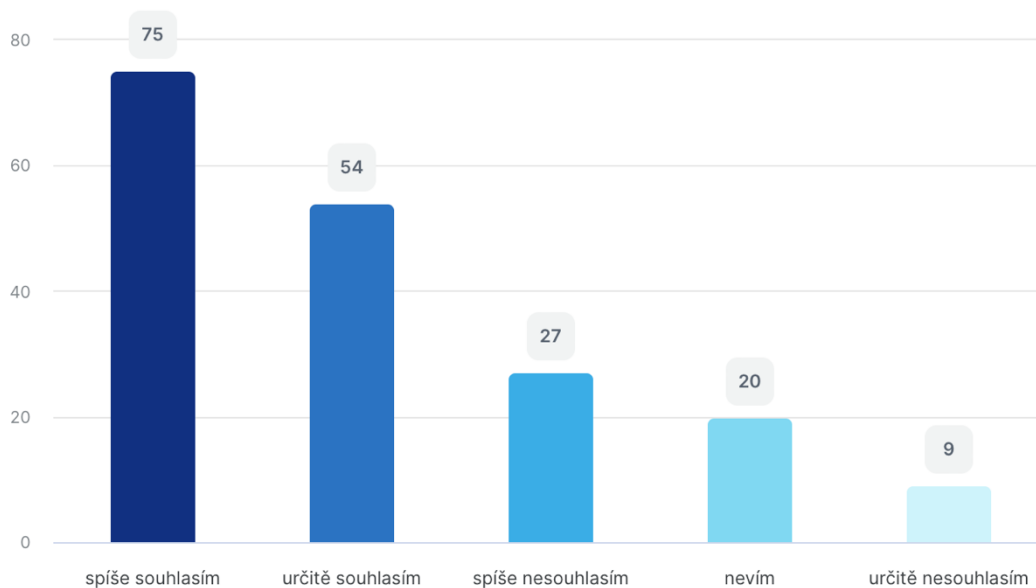

Zdroj: Vlastní práce

S předešlými otázkami souvisí také **tvrzení v otázce číslo 9:** „*Od uzavření manželství mě nic neodrazuje*“. Ačkoliv naprostá většina respondentů v předchozí čtvrté otázce odpověděla, že by se v budoucnu chtěla oženit či vdát, u devátého tvrzení byl počet souhlasných odpovědí menší – týkal se 129 lidí (69,7 %), což je o 25 účastníků výzkumu (13,6 %) méně oproti čtvrté otázce.

Od uzavření manželství 36 lidí (19,5 %) něco odrazuje a odpověď nezná 20 účastníků výzkumu (10,8 %).

Graf 13: Od uzavření manželství mě nic neodrazuje.

Zdroj: Vlastní práce

U otázky číslo 10: „Pokud vás něco odrazuje, tak co?“, která přímo navazovala na předchozí devátou, se odpovědi ještě více odlišují. Ačkoliv zde měli respondenti možnost odpovědi „Nic mě neodrazuje“, zvolilo ji pouze 97 účastníků výzkumu (52,4 %) z oněch předchozích 129 (69,7 %), kteří předtím uvedli, že je nic neodrazuje. Rozdíl činí o 32 respondentů (17,3 %) méně.

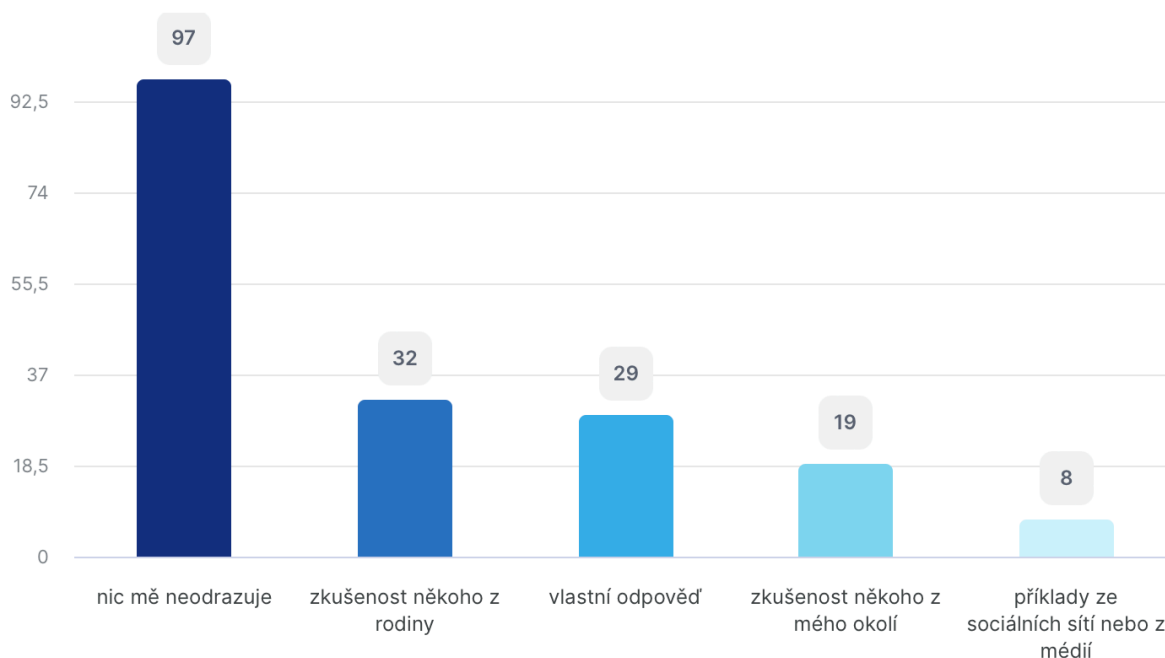
Celkem se v 10. otázce vymezilo proti uzavření manželství 88 účastníků výzkumu (47,6 %), kteří vybrali, že je od uzavření manželství něco odrazuje. „Zkušenost někoho z rodiny“ zvolilo 32 respondentů (17,3 %). „Vlastní odpověď“ vyplnilo 29 lidí (15,7 %) – z nich převládaly následující témata:

- neuzákonění manželství pro jiné než heterosexuální jedince (tedy právní rámec);
- finanční situace;
- náklady za svatbu;
- očekávání okolí;
- hrozba rozvodu;
- porozvodové vyrovnání;
- tíha závazku

patriarchální koncept manželství.

„Zkušenost někoho z mého okolí“ zvolilo 19 respondentů (10,3 %) a „příklady ze sociálních sítí nebo médií“ vybralo pouze 8 lidí (4,3 %).

Graf 14: Pokud vás něco odrazuje, tak co?

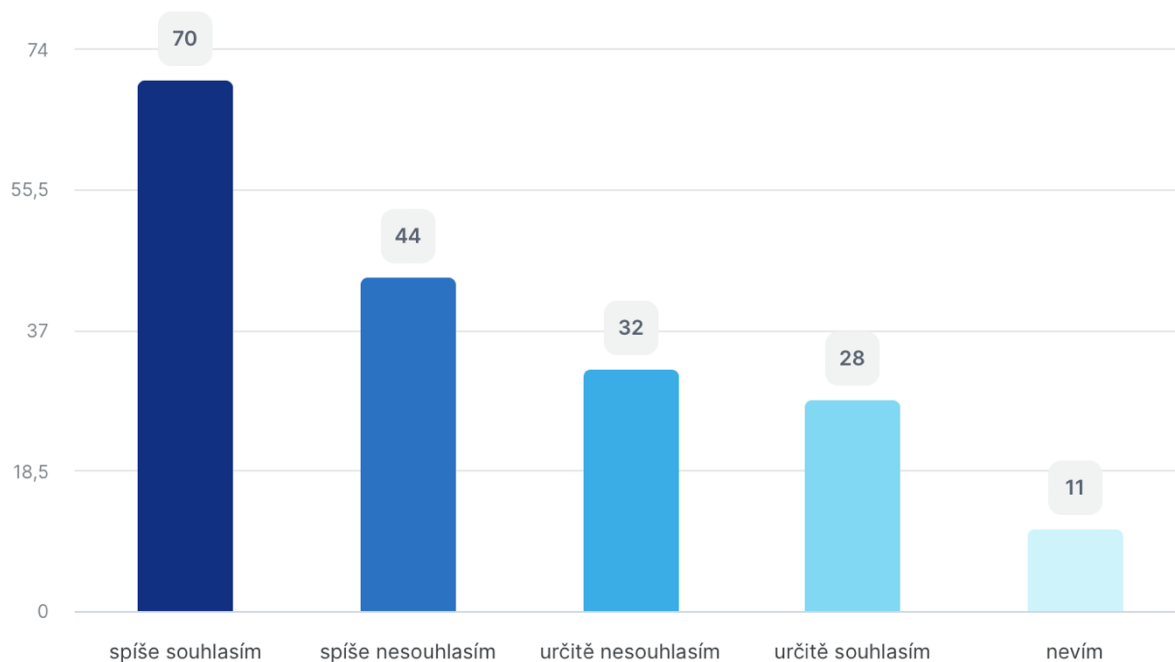

Zdroj: Vlastní práce

6.6.2 Přístupy k manželství

Tvrzení v otázce číslo 5: „O ruku by měl žádat výhradně muž ženu, jiná varianta není přípustná.“ uvozovalo téma tradičního (nebo naopak moderního) přístupu k manželství, podobně i téma rozdělení rolí ze společenského hlediska. S tímto tvrzením se ztotožňuje 98 respondentů (52,9 %). Naopak nesouhlasí 79 lidí (41,1 %). Zbytek, 11 účastníků (6 %), neví. Z tohoto grafu by se tedy dalo odvodit, že ačkoliv tradiční pohled na žádost o ruku mezi mladými lidmi stále převládá, moderní přístup není od dorovnání se daleko.

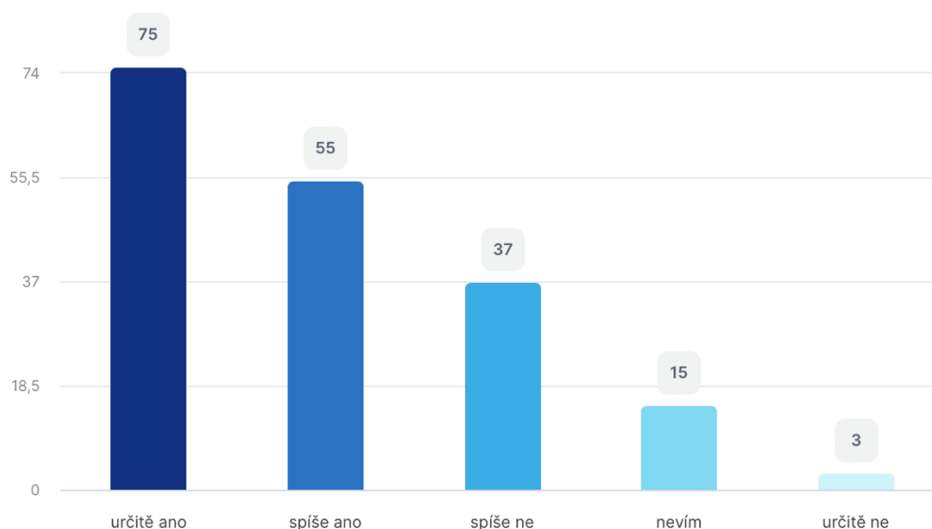
Graf 15: O ruku by měl žádat výhradně muž, jiná varianta není přípustná.

Zdroj: Vlastní práce

Otázka číslo 15: „Myslíte si, že role obou manželů by měly být stejné?“ navazovala na téma sociálních rolí a různých přístupů k manželství. Z odpovědí vyplývá, že 130 lidí (70,2 %) si myslí, že role manželů by měly být totožné, 40 respondentů (21,6 %) si nemyslí, že by role měly být stejné a 15 lidí (8,1 %) uvedlo, že neví.

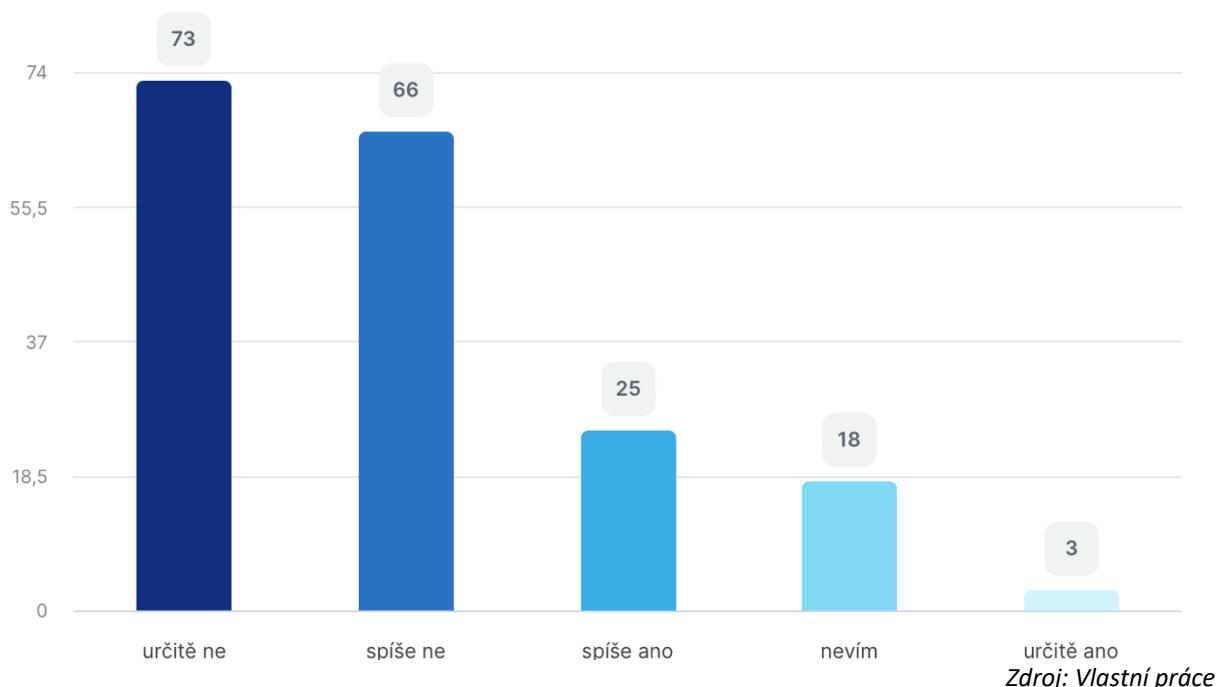
Graf 16: Myslíte si, že by role obou manželů měly být stejné?

Zdroj: Vlastní práce

Podobně **otázka číslo 18:** „Chtěli byste mít v manželství tradičně rozdělené role?“ odkazuje na vnímání tradičního (nebo moderního) pohledu na sociální role v manželství. Ještě více respondentů 139 (75,2 %) nechtělo tradiční rozdělení rolí v manželství, což hypotézu potvrzuje. 28 účastníků výzkumu (15,1 %) by chtělo mít tradičně rozdělené role a 18 respondentů (9,7 %) neví.

Graf 17: Chtěli byste mít v manželství tradičně rozdělené role? (žena zůstane v domácnosti a stará se o děti, muž je „hlava rodiny“ a finančně ji zajišťuje)

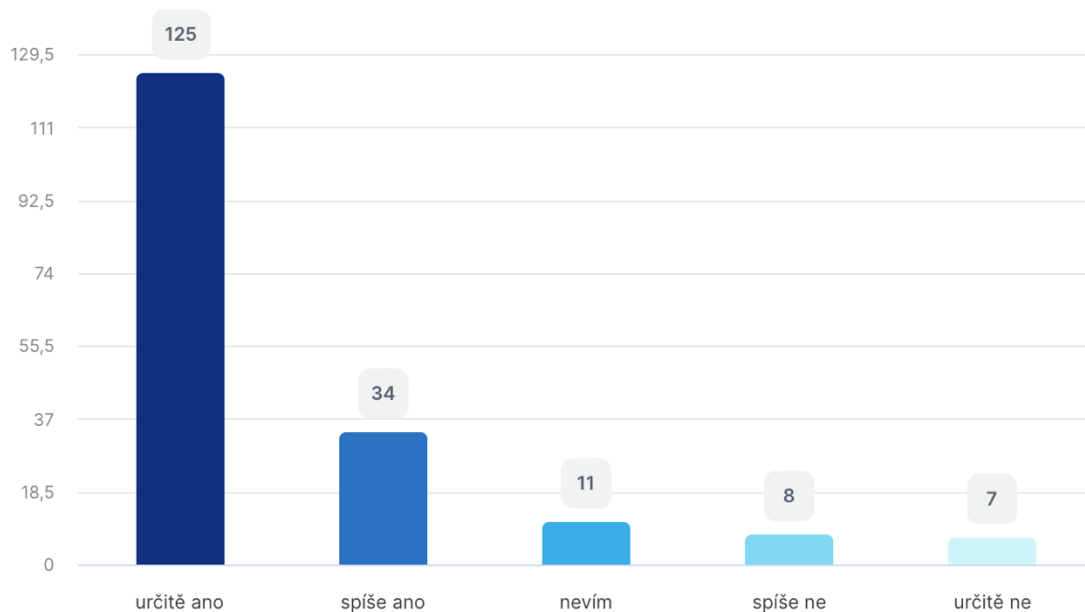

6.6.3 Homosexuální manželství

Následují otázky číslo 12: „Myslíte si, že je třeba uzákonit manželství pro homosexuální páry?“ a tvrzení v otázce číslo 14: „Homosexuální manželství by ohrožovalo instituci manželství.“, které se týkají pohledu na homosexuální manželství, jeho uzákonění, či ohrožení instituce manželství jako takové. Tyto otázky mohou být dalším rozměrem, který ukáže, zda respondenti vnímají manželství tradiční, nebo moderní optikou.

Z odpovědí na otázku číslo 12: „Myslíte si, že je třeba uzákonit manželství pro homosexuály?“ vyplývá, že podle 159 respondentů (86,0 %) je třeba manželství pro homosexuály uzákonit. Proti uzákonění je 15 lidí (8,1 %) a neví 11 účastníků výzkumu (5,9 %).

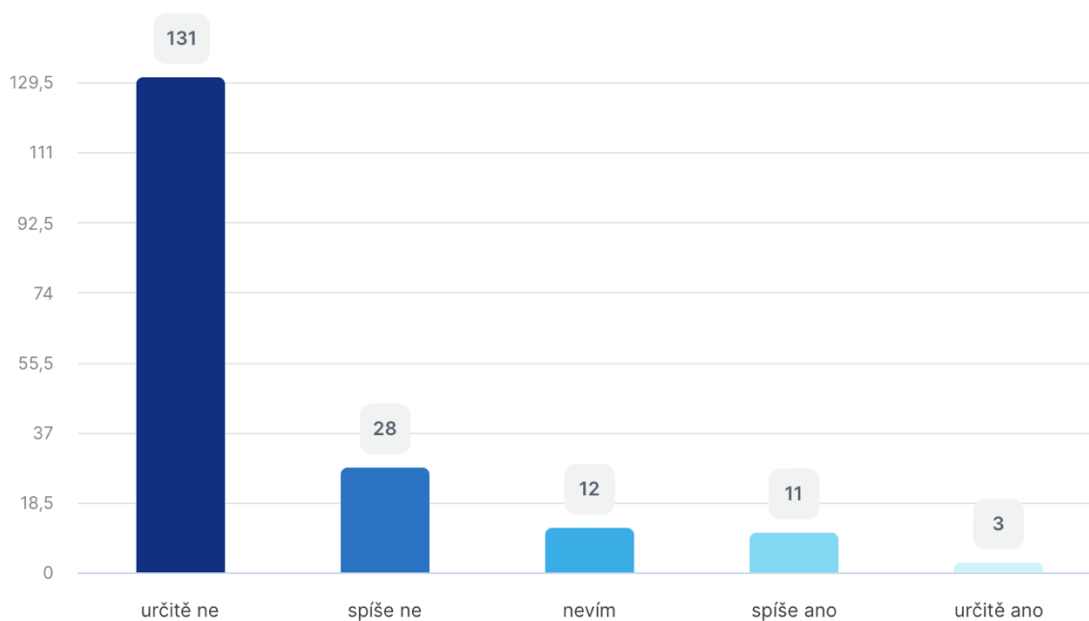
Graf 18: Myslíte si, že je třeba uzákonit manželství pro homosexuály?

Zdroj: Vlastní práce

Graf výsledků tvrzení v otázce číslo 14: „Homosexuální manželství by ohrožovalo instituci manželství.“ ukazuje, že opět 159 respondentů (85,9 %) si nemyslí, že by homosexuální manželství instituci manželství ohrozilo. Naopak 14 účastníků (7,5 %) s tvrzením souzní. A Odpověď neví 12 lidí (6,5 %).

Graf 19: Homosexuální manželství by ohrožovalo instituci manželství.

Zdroj: Vlastní práce

Z grafů lze vyvodit, že naprostá většina mladých respondentů má moderní a kladný pohled na situaci s uzákoněním manželství pro homosexuály a nemyslí si, že by to ohrozilo instituci manželství.

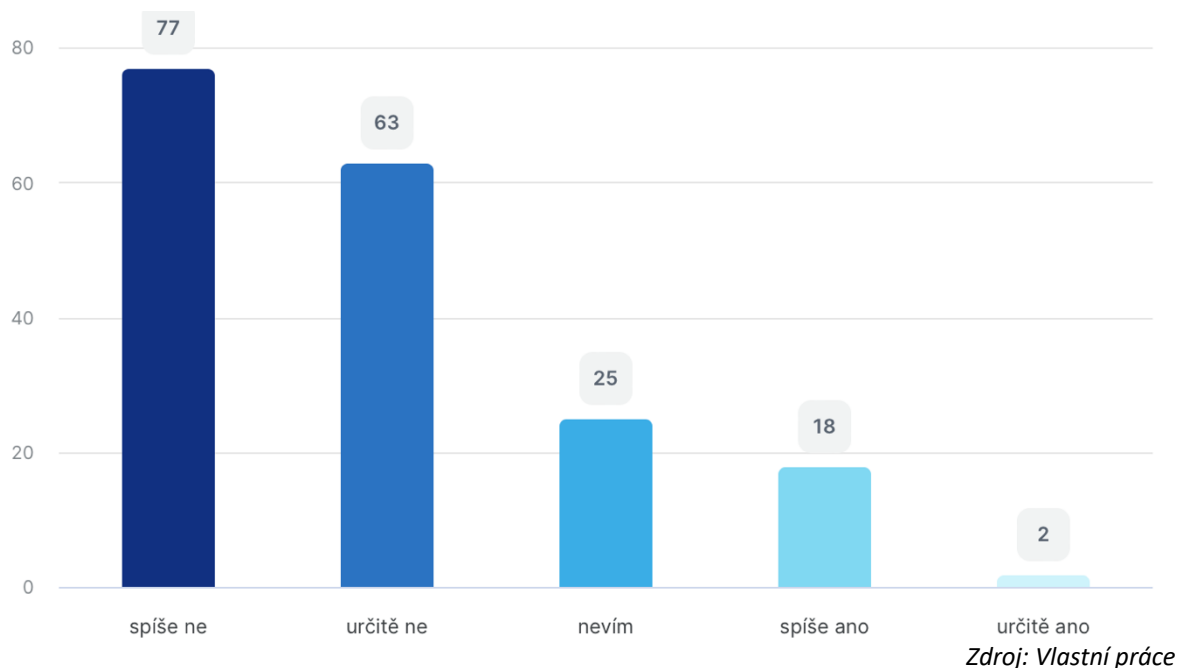
6.6.4 Rozvody a rozvodovost

Následující sada otázek se týkala tématu rozvodu, postavení ve společnosti po rozvodu a míry rozvodovosti v České republice. Znovu se tedy jedná o pohled tradiční, podle kterého by respondenti odpovídali, že jejich postavení by po rozvodu kleslo, či moderní a odpovídali by opačně.

Tvrzení v otázce číslo 16: „Kdybych se rozvedl/a, moje postavení ve společnosti by kleslo.“ 140 účastníků výzkumu (75,7 %) se s tvrzením neztotožňuje, 20 s tvrzením souhlasí (10,8 %) a 25 účastníků (13,5 %) neví.

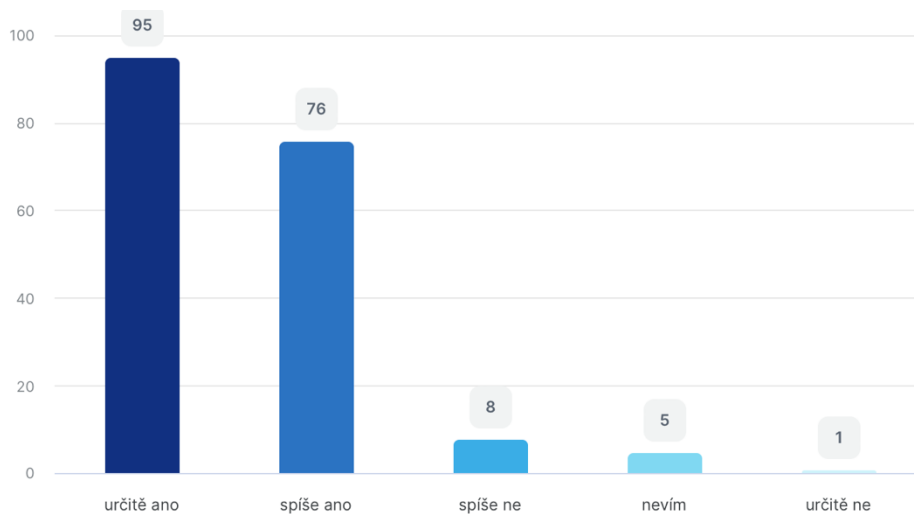

Graf 20: Kdybych se rozvedl/a moje postavení ve společnosti by kleslo.

Na otázku číslo 8: „Myslíte si, že je rozvod společensky přijatelný?“ odpovědělo 171 respondentů (92,5 %) kladně, tudíž rozvod za společensky přijatelný považují. Za nepřijatelný rozvod považuje 9 lidí (4,8 %) a 5 respondentů (2,7 %) vybralo možnost „nevím“.

Graf 21: Myslíte si, že je rozvod společensky přijatelný?

Zdroj: Vlastní práce

Pokud tedy respondenti odpovídali na dvě podobné otázky, které se liší pouze v tom, jak jsou adresovány (obecně v případě otázky číslo 8, nebo osobně u tvrzení číslo 16), ukazuje se, že jsou v osobnějším případě v mínění o rozvodu přísnější.

V otázce číslo 7: „*Vyberte odpověď, u které se domníváte, že nejlépe vystihuje míru rozvodovosti v ČR za posledních 5 let.*“ Na výběr byli respondenti následující rozmezí:

20–30 %

30–40 %

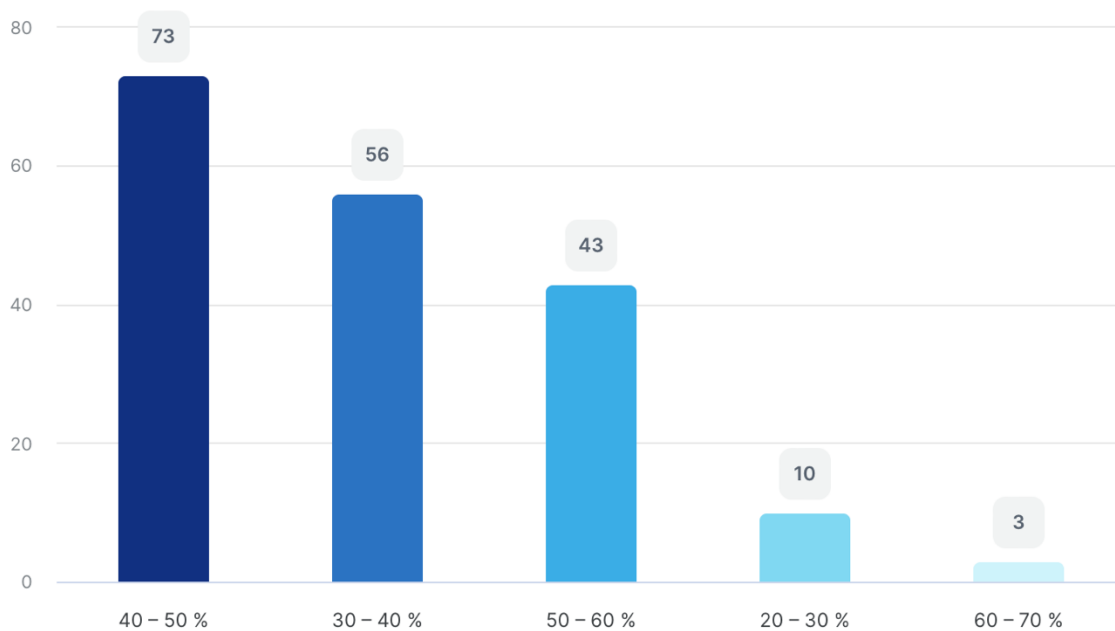
40–50 %

50–60 %

60–70 %

Podle dat Českého statistického úřadu se rozvodovost v posledních pěti letech Česku pohybuje zhruba mezi 40 a 50 %. Vrchol rozvodovosti byl v roce 2010, kdy dosahovala výše 50 %. (Český statistický úřad) Nejvíce respondentů, 73 lidí (39,5 %), zvolilo právě onu odpovídající hranici 40–50 %. Hned v závěsu byla odpověď 30–40 %, kterou vybralo 56 respondentů (30,3 %). Dále to byl údaj 50–60 %, jež zvolilo 43 lidí (23,2 %), čtvrtá v pořadí byla odpověď 20–30 %, kterou si vybralo 10 respondentů (5,4 %). Nejméně lidí zvolilo odpověď 60–70 %, týkalo se to 3 lidí (tedy 1,6 %).

Graf 22: Vyberte odpověď, u které se domníváte, že nejlépe vystihuje míru rozvodovosti v ČR za posledních 5 let.

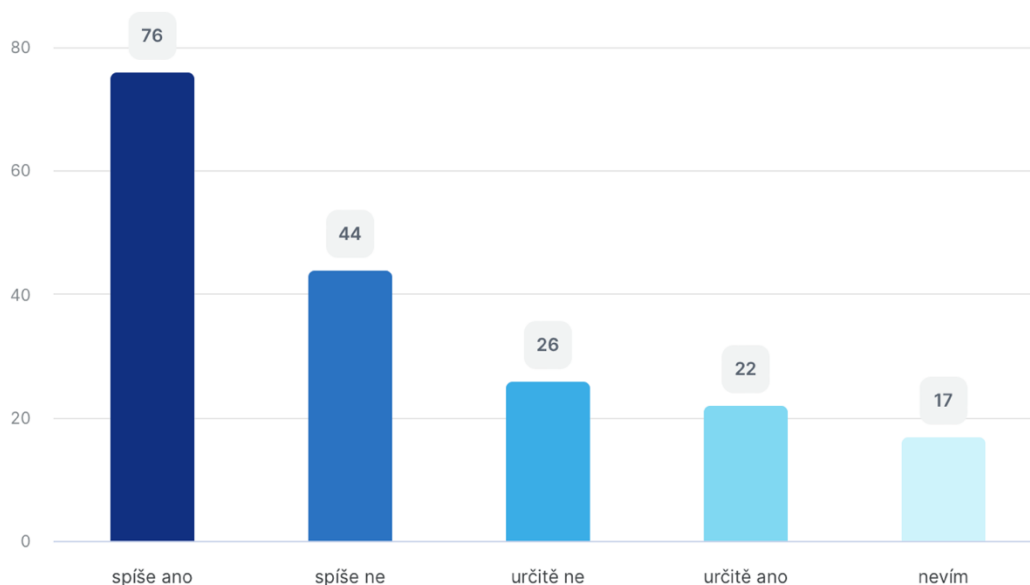
Zdroj: Vlastní práce

6.6.5 Nemanželské děti

Další z témat dotazníku se týkalo sezdaných, nebo nesezdaných párů, kteří vychovávají děti. Konkrétně **otázka číslo 6** se respondentů ptala: „Myslíte si, že je důležité, aby děti vyrůstaly u sezdaných rodičů? (sezdaných = v manželství)“. Kladně odpovědělo přes polovinu

respondentů, konkrétně 98 lidí (53 %). Za nedůležité vyrůstání u sezdaných rodičů považuje 70 respondentů (37,9 %) a odpověď nevědělo celkem 17 lidí (9,2 %)

Graf 23: Myslíte si, že je důležité, aby děti vyrůstali u sezdaných rodičů? (sezdaných = v manželství)

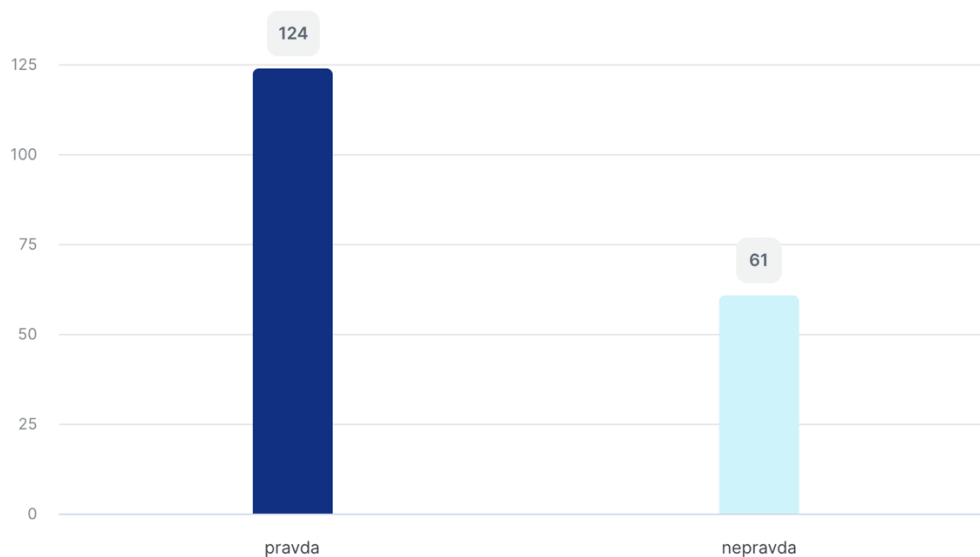

Zdroj: Vlastní práce

Na šestou otázku navazuje **tvrzení v otázce číslo 11**: „Rozhodněte, jestli je následující tvrzení pravdivé: V ČR se rodí více nemanželských dětí než těch manželských“. Účastníci výzkumu měli vybrat buď odpověď „pravda“, či „nepravda“. Za pravdivé tvrzení považuje 124 respondentů (67 %), za nepravdivé pak 61 respondentů (33 %).

Podle dat Českého statistického úřadu za rok 2022 bylo procento narozených dětí mimo manželství 48,6 % (Český statistický úřad). Fakticky správná odpověď by byla „nepravda“. Ačkoliv tedy většina účastníků odpověděla „špatně“, jejich odpovědi se dají interpretovat tak, že lidé ve věku 18 až 25 let vnímají, že se v České republice rodí více nemanželských dětí.

Graf 24: Rozhodněte, jestli je následující tvrzení pravdivé: V ČR se rodí více nemanželských dětí než těch manželských.

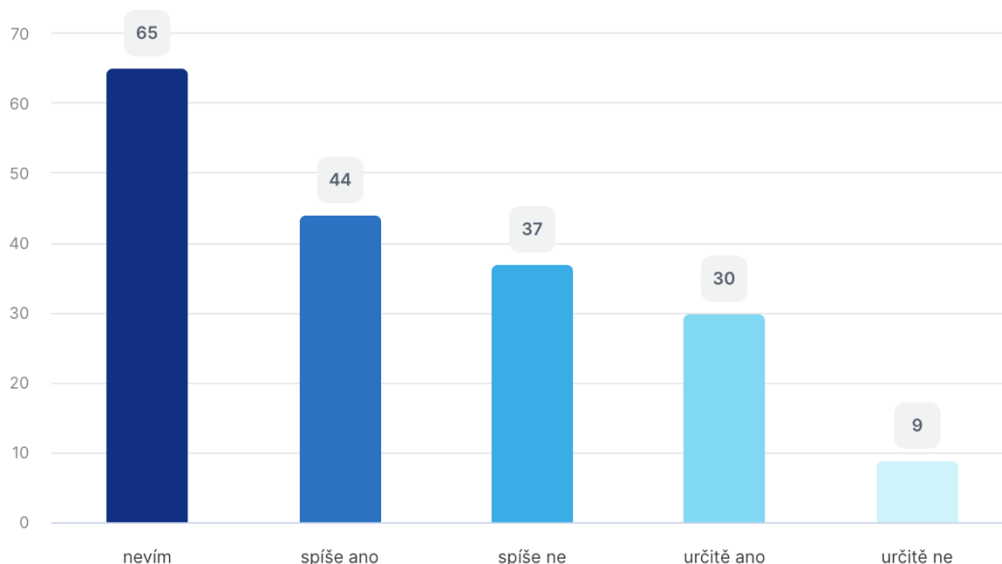
Zdroj: Vlastní práce

6.6.6 Předmanželské formality

Otázky číslo 17 a 19 volně navazuje na téma tradičního (či naopak moderního) pojetí manželství, ale nahlíží na problematiku optikou předmanželských „formalit“.

Otázka číslo 17: „Uzavřeli byste se svým partnerem/partnerkou předmanželskou smlouvu?“ je pravděpodobně jedna z kontroverzních otázek. Výsledky napovídají, že o předmanželské smlouvě velká část vymezené věkové skupiny nepřemýšlí, týká se to konkrétně 65 respondentů (35,1 %), kteří zvolili možnost „nevím“. S podepsáním předmanželské smlouvy souznělo 74 lidí (40 %) a proti se vymezilo 46 respondentů (24,9 %).

Graf 25: Uzavřeli byste s partnerkou/partnerem předmanželskou smlouvu?

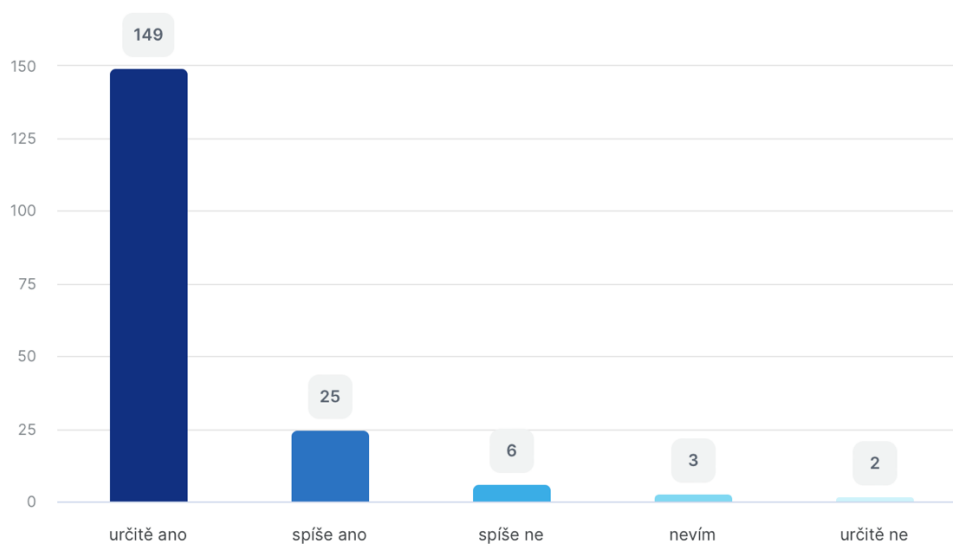

Zdroj: Vlastní práce

Otázka číslo 19: „Sestěhovali byste se se svým partnerem/partnerkou před svatbou?“

Kladnou odpověď pro sestěhování se před svatbou zvolilo 174 respondentů (94 %), 8 účastníků výzkumu (4,3 %) by se nesestěhovalo a 3 lidi (1,6 %) neví.

Graf 26: Sestěhovali byste se svým partnerem/partnerkou před svatbou?

Zdroj: Vlastní zdroj

6.7 Verifikace hypotéz

Tato podkapitola shrnuje celkové výsledky zjištěné realizovaným kvantitativním výzkumem a podle nich verifikuje hypotézy stanovené na začátku výzkumu. Dotazník vyplnilo 185 lidí, z toho většinu tvořily ženy, zbytek muži a menšina byli lidé, kteří se neidentifikovali ani jako žena, či muž. Nejvíce respondentů bylo ve věku 21 a 22 let a nejvíce z nich navštěvovalo vysokou, nebo vyšší odbornou školu.

Hypotéza č. 1: Více než polovina respondentů ve věku 18 až 25 let nechce v budoucnu uzavřít manželství, spíše než chce.

Naprostá většina účastníků výzkumu, konkrétně 83,3 %, uvedla, že by se v budoucnu chtěla oženit/vdát. Dále téměř identické procento respondentů, 81,6 %, odmítlo tvrzení, že manželství je přežitek minulosti. Nadpoloviční většina účastníků výzkumu, 69,7 %, uvedla, že ji od uzavření manželství nic neodrazuje. Výsledky spojuje nadpolovičně kladný pohled na uzavření manželství. **Hypotéza č. 1: Vyvrácena**

Hypotéza č. 2: Méně než polovina respondentů ve věku 18 až 25 let zastává tradiční pohled na manželství a formality s ním spojené, spíše než moderní.

52,9 % respondentů uvedlo, že o ruku by měl žádat výhradně muž ženu, jiná varianta podle respondentů není přípustná. V tomto případě mírně převažuje tradiční pohled na manželství. Ale odpovědi 70,2 % účastníků výzkumu ukazují, že si většina myslí, že by role manželů měly být stejné. Podobné výsledky ukazují data, kdy 75,2 % respondentů nechce mít v manželství tradičně rozdělené role (kdy žena zůstane v domácnosti a muž rodinu zajišťuje finančně).

Předmanželskou smlouvu by s partnerkou/partnerem uzavřelo 40 % respondentů (oproti 24,9 % respondentů, kteří byli proti uzavření smlouvy a 35,1 % respondentů, kteří vybrali odpověď „nevím“). Naprostá většina, 94 %, dále uvedla, že by se s partnerkou/partnerem sestěhovala před svatbou. Z těchto odpovědí lze vyčíst převážně moderní pohled na manželství a předmanželské formality.

Hypotéza č. 2: Potvrzena

Hypotéza č. 3: Více než polovina respondentů ve věku 18 až 25 let je pro uzákonění manželství pro homosexuály, spíše než je proti.

V tomto případě jsou respondenti většinou příznivě nakloněni k uzákonění manželství pro homosexuální páry, konkrétně 86 % je pro jeho uzákonění. A 85,9 % respondentů si nemyslí, že by homosexuální sňatky ohrozily instituci manželství.

Hypotéza č. 3: Potvrzena

Hypotéza č. 4: Více než polovina respondentů ve věku 18 až 25 považuje rozvod za společensky přijatelný spíše než nepřijatelný.

Většina účastníků výzkumu, 75,7 %, uvádí, že jejich postavení ve společnosti by rozvodem nekleslo, a ještě více respondentů, 92,5 %, si myslí, že je rozvod společensky přijatelný.

Hypotéza č. 4: Potvrzena

Hypotéza č. 5: Více než polovina respondentů ve věku 18 až 25 let nepovažuje za důležité, aby děti vyrůstaly u sezdaných rodičů, spíše než považuje.

Podle 53 % účastníků výzkumu je důležité, aby děti vyrůstaly u sezdaných rodičů.

Hypotéza č. 5: Vyvrácena

7 Diskuze

Pro tuto bakalářskou práci jsem čerpala především ze zahraničních zdrojů. Během rešerše tématu instituce manželství v průběhu historie jsem narazila na práci historičky Stephanie Coontz a sociologů Shelly Lundberg a Roberta Pollaka. Jejich odborné texty mě ihned zaujaly a brzy mi došlo, že sociologický přístup k tématu se hodí do mé práce více než jen čistě historický.

Velkou část práce tvoří také kapitoly o právu. Stejně, jako bylo důležité zmínit právní rámec manželství v České republice, tak bylo podstatné rozepsat i právní rámec registrovaného partnerství. To je totiž jediná instituce pro stejnopohlavní páry v České republice, která se v několika málo ohledech podobá manželství. Myslím, že v blízké budoucnosti se pro stejnopohlavní páry bude situace s institucí registrovaného partnerství/manželství měnit, proto jsem považovala za klíčové obě instituce charakterizovat.

Téma manželství se v médiích často diskutuje, když se chystají parlamentní nebo prezidentské volby. Řeší se právě v kontextu (ne)uzákonění manželství pro homosexuální páry. Manželství je v dnešní době také medializované, pokud se jedná o zprávy o domácím násilí, v takových případech je sice osvěta veřejnosti podstatná, referování o intimních záležitostech ovšem nesmí překračovat etické meze vůči obětem. Co se týče bulváru a neseriózního tisku, v jejich textech se často píše o rozvodech celebrit nebo rozpadech manželství z důvodu nevěry jednoho z manželů. Ovšem myslím si, že bulvární tisk a jeho obsah nejsou pro tuto práci zrovna relevantní.

Zpracovat téma manželství do bakalářské práce jsem chtěla především proto, že mě na sociálních sítích zaujaly mladé ženy z Kanady, které jsou vdané, mají ve svých 25 letech čtyři až pět potomků a žijí v domácnostech, kde mají tradičně rozdělené povinnosti podle genderu. Zajímalo mě, jak věková skupina českých lidí ve věku 18 až 25 let bude k otázkám ohledně manželství přistupovat.

Při vyhodnocování odpovědí z dotazníku mě překvapilo nejvíce, že mladí lidé mají většinou stále zájem v budoucnu uzavřít manželství. Myslela jsem si, že pro generaci Z tato

instituce není atraktivní a že ji budou vnímat jako přežitek. Ale 83,3 % respondentů je důkaz, že mladí lidé vnímají situaci jinak – tedy manželství je pro ně stále aktuální a kýžená volba.

Podobně mě zaskočily odpovědi, které se týkaly nutnosti vychovávat děti v manželství. V dnešní době, kdy se stále více otevřeně rozebírají témata typu polyamorie, neúplné nebo „patchworkové rodiny“, bych řekla, že mladým lidem na tradičním schématu rodiny, potažmo výchovy dětí, nebude tolik záležet. Nadpolovičních 53 %, jež reprezentují respondenty, kteří si myslí, že je důležité, aby děti vyrůstaly u sezdaných rodičů, jsem jako výsledek nečekala. Původně jsem odhadovala, že se výše bude pohybovat kolem 30 %.

Další z částí, u které jsem se pozastavila, byla otázka vztahující se k předmanželské smlouvě. V současnosti si myslím, že toto téma není tabu, jako tomu bylo dříve. Přijde mi, že se předmanželská smlouva bere jako určitá pojistka v manželství (ne jako nedůvěra v partnera) a mezi páry už není neslušné se o ní otevřeně bavit. Proto jsem nečekala, že 35 % (tedy více než třetina) respondentů neví, jak se k tématu vyjádřit.

V odpovědích týkajících se otázek o rozvodu a rozvodovosti byly odpovědi účastníků výzkumu v souladu s mým očekáváním. Předpokládala jsem, že respondenti ve vymezeném věku nebudou považovat rozvod za problematický z hlediska společenského postavení. Více než ¾ respondentů nesouhlasilo s tvrzením, že by jejich postavení ve společnosti kleslo, pokud by se rozvedli. A přes 90 % respondentů uvedlo, že rozvod je společensky přijatelný.

Podobně se mi potvrdilo očekávání, že většina respondentů bude souhlasit s uzákoněním manželství pro homosexuály. Dalo by se to vysvětlit progresivností doby, ve které jsem já i respondenti vyrůstali a dospívali, a také vlivem sociálních sítí, které jednoznačně k otevřenosti dnešní doby i společnosti přispěly. 86 % respondentů by uzákonilo manželství pro homosexuály a 85,9 % si myslí, že by manželství pro stejnopohlavní páry neohrozilo instituci manželství.

Při tvorbě dotazníku jsem zvolila uzavřené odpovědi, protože z vlastní zkušenosti vím, že respondenti u dotazníků nechtějí trávit hodně času a je pro ně tato forma, kdy jen vybírají

z předem stanovených odpovědí, nejsnazší a nejrychlejší. Jediná možnost otevřených odpovědí se týkala otázky ohledně toho, co respondenty odrazuje od uzavření manželství. A tyto autentické odpovědi považuji za velmi cenné, proto zde uvádím několik konkrétních příkladů:

„Vypořádání v případě rozvodu“

„Spíš některé obecné principy tohoto ze své podstaty patriarchálního konceptu“

„Už jsem vdaná; předtím mě odrazovalo nejvíc to, že je to napořád“

„Má (ne)víra v binární svět, to že jej nemohu uzavřít s člověkem stejného pohlaví“

„Společný majetek, společenská "nutnost" podoby svatby“

„Chci jen jednu a pravou manželku“

„Finanční náklady na svatbu“

„Povinnost muset sdílet svůj život“

„papírování co se týká rozvodu“

„Rozvod“

„Strach o svůj majetek“

„Cena svateb“

„Připadá mi to zbytečné“

„Finanční situace, očekávání společnosti“

„Děti?“

„Není to legální“

„Není uzákoněno manželství pro homosexuální páry“

„Že je to instituce, využívání manželství k legitimizování domácího násilí (viz paní senátorka Kovářová)“

„Spíš některé obecné principy tohoto ze své podstaty patriarchálního konceptu“

Při výzkumu jsem si stanovila 4 Hlavní výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka č. 1: Mají lidé ve věku 18 až 25 let spíše tradiční, či moderní pohled na instituci manželství?

Hlavní výzkumná otázka č. 2: Jak se lidé ve věku 18 až 25 let staví k manželství pro homosexuální páry?

Hlavní výzkumná otázka č. 3: Jak pohlíží lidé ve věku 18 až 25 let na rozvody ze společenského hlediska?

Hlavní výzkumná otázka č. 4: Jaký názor mají lidé ve věku 18 až 25 let na nemanželské děti?

Po dokončení vyhodnocení dotazníkového šetření jsou odpovědi následující. Vymezená věková skupina má spíše moderní pohled na manželství, většina respondentů nechce mít v manželství tradičně rozdělené role a naopak chce, aby měli role rozdělené stejně.

Respondenti ve věku 18 až 25 let mají většinově kladný názor na manželství pro homosexuály, většina by uzákonila tuto instituci a nemyslí si, že by stejnopohlavní manželství instituci ohrožovalo.

Rozvod pro vymezenou věkovou kategorii není ze společenského hlediska problematický, naopak si myslí, že je rozvod společensky přijatelný a jejich společenská hodnota by rozvodem neklesla.

Více než polovina respondentů ve vymezeném věku preferuje východu dětí v uzavřeném manželství než v partnerském soužití bez sňatku.

Tato bakalářská práce mě velmi obohatila novou perspektivou ohledně instituce manželství. Díky kvantitativnímu výzkumu jsem nahlédla do toho, jak mladí lidé přemýšlejí o současnosti i budoucnosti této instituce v osobní i obecné rovině. Doufám, že podobný pocit budou mít i lidé, kteří práci přečtou.

Závěr

Zákon České republiky stanovuje, že je manželství trvalý svazek muže a ženy. Instituce manželství se ale v průběhu staletí významně vyvíjela a proměňovala, tudíž státnost slova „trvalý“ příliš nekoresponduje s povahou této instituce v dnešní době.

Manželství dříve sloužilo pro zhodnocení kapitálu a finanční zajištění jedinců. Byl to způsob, jak si zajistit dobrou budoucnost. Jedinci si nevybírali jen partnera do manželství, záleželo jim i na tom, jaké příbuzné s partnerem získají a jak jim tyto příbuzní mohou pomoci v dosažení jejich cílů. Ať už se jednalo o pomoc při fyzické práci na poli nebo finanční zajištění.

Toto schéma se změnilo s konceptem manželství z lásky v 18. století. Manželé se zaměřovali jeden na druhého, požadovali více soukromí, soustředili se na své potomky. Z potomků se stala jistá investice, nejen pracovní síla. Tím proměna instituce nekončila. Koncem minulého století se radikálně zvrátila situace v životě žen i mužů. Prioritou se stalo studium na vysokých školách, sňatky se odkládaly a veliké rodiny nahradily menší. Mnoho lidí také volilo partnerské soužití bez uzavření manželství. Tento trend pokračuje i v dnešní době, avšak přetrvává především u lidí s nižším stupněm vzdělání. Výzkumy ukazují, že vysokoškolsky. Vzdělaní lidé jsou instituci manželství nadále věrní.

Výzkumná část bakalářské práce odkryla, jak tuto instituci vnímají mladí lidé ve věku 18 až 25 let. Většinu respondentů tvořili studenti vysokých či vyšších odborných škol a většina respondentů také uvedla, že se v budoucnu chce oženit nebo vdát. Manželství má tedy mezi mladými lidmi stále budoucnost.

Záměrem této práce bylo podat oboru sociální práce vhled do tématu manželství a vnímání dané skupiny lidí, kteří mohou být v budoucnu potenciální klienti sociálních pracovníků a pracovníků v poradnách. Skrz tuto práci mohou sociální pracovníci a pracovníci poznat myšlenkové nastavení lidí z generace Z. Dalším tématem, které pro sociální práci může být v nejbližších letech aktuální, je manželství homosexuálních párů. Z realizovaného výzkumu vyplývá, že vymezená generace je uzákonění tohoto institutu příznivě nakloněná. Lze také očekávat, že v následujících letech bude v České republice homosexuální manželství i více

politizované a diskutované téma. To bude znamenat pro instituci manželství další změnu v jejím vývoji.

Až v budoucnu dojde k uzákonění manželství pro stejnopohlavní páry, centra pro rodinu budou mít novou skupinu klientů – homosexuálních manželů/manželek. Proto by se tato práce mohla dále rozšířit o část vztahující se k instituci homosexuálního manželství nahlíženého optikou sociálních pracovníků a pracovníků. Jak se jejich práce liší oproti předchozímu stavu a jakým rozdílným nebo naopak srovnatelným výzvám stejnopohlavní páry čelí oproti heterosexuálním párům.

Seznam literatury

- Cherlin, A. J., 2004. The Deinstitutionalization of American Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66(4).
- Coontz, S., 2004. The World Historical Transformation of Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66(4).
- Cott, N., 2000. *Public vows: A history of marriage and the nation*. Cambridge: Harvard University Press.
- Disman, M., 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost?*. Praha: Karolinum.
- Edin, K. & Kefalas, M., 2011. *Promises I Can Keep*. Berkeley: University of California Press.
- Edin, K. & Nelson, T. J., 2013. *Doing the Best I Can: Fatherhood in the Inner City*. Berkeley: University of California Press.
- Hendl, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hunt, M., 1996. *The middling sort: Commerce, gender, and the family in England, 1680–1780*. Berkeley: University of California Press.
- Lundberg, S. & Pollak, R. A., 2015. The Evolving Role of Marriage: 1950-2010. *The Future of Children*, 25(2).
- Murray, C., 1984. *Loosing Ground: American Social Policy, 1950–1980*. New York: Basic Books.
- Rychtaříková, J., 2003. Diferenční plodnost v České republice podle rodinného stavu a vzdělání v kohortní perspektivě. V: *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Wilson, W. J., 1987. *The Truly Disadvantaged: The Inner City, the Underclass and Public Policy*. Chicago : University of Chicago Press.

Seznam internetových zdrojů

Český statistický úřad, 2021. *Český statistický úřad*. [Online]

Available at: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-snatecnosti-v-ceske-republice-2019>
[Přístup získán 29 Březen 2023].

Český statistický úřad, 2021. *Vývoj obyvatelstva České republiky 2020*. [Online]

Available at: <https://www.czso.cz/documents/10180/142755448/1300692102.pdf/295ef431-d809-4e06-a086-806113711f40?version=1.1>
[Přístup získán 1 Duben 2023].

Český statistický úřad, 2021. *Vývoj obyvatelstva České republiky – 2020*. [Online]

Available at: <https://www.czso.cz/documents/10180/142755448/1300692104.pdf/6e64632d-2119-4515-b812-430b904ec56e?version=1.1>
[Přístup získán 10 Duben 2023].

Český statistický úřad, 2021. *Vývoj obyvatelstva České republiky – 2020*. [Online]

Available at: <https://www.czso.cz/documents/10180/142755448/1300692103.pdf/ae7c7bbe-d341-4f87-94fc-523de14a65b5?version=1.1>
[Přístup získán 10 Duben 2023].

Český statistický úřad, 2023. *Český statistický úřad*. [Online]

Available at: <https://www.czso.cz/csu/czso/rocnik-narozenych-2022-je-nejslabsi-za-poslednich-18-let>
[Přístup získán 1 Duben 2023].

Český statistický úřad, nedatováno *Český statistický úřad*. [Online]

Available at: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/pohyb-obyvatelstva-1-3-ctvrtleti-2022>
[Přístup získán 21 Březen 2023].

Český statistický úřad, nedatováno *Český statistický úřad*. [Online]

Available at: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>
[Přístup získán 21 Březen 2023].

Janáková, B. M., 2023. *Vracíme se k tomu, že děti jsou jediné, čemu se ženy zvládnou věnovat, říká socioložka o intenzivním mateřství*, Praha: N Media a.s..

Kohoutová, I., 2014. *Registrované partnerství je častější u mužů*. [Online]

Available at: <https://www.czso.cz/csu/czso/0800492b9c>
[Přístup získán 18 Červenec 2023].

Zákony

Zákon č. 115/2006 Sb. Zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, 2006. *Zákony pro lidi*. [Online]
Available at: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115#cast1>
[Přístup získán 25 Červenec 2023].

Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, 2014. *Zákony pro lidi*. [Online]
Available at: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89/zneni-20230106#cast2>
[Přístup získán 1 Srpen 2023].

Příloha: Dotazník

Pohled lidí ve věku 18 až 25 let na instituci manželství

Dobrý den,

věnujte prosím pár minut svého času vyplnění mého dotazníku. Tento dotazník bude sloužit jako základ pro výzkum v rámci bakalářské práce na téma výše uvedené.

Předem děkuji za váš čas.

1. Identifikuj se jako:

Žena

Muž

Jiné

2. Uveďte svůj věk k datu vyplnění dotazníku:

18

19

20

21

22

23

24

25

3. Vyberte odpovídající stav:

Studuji na vyšší odborné/vysoké škole

Studuji na učilišti/střední škole/gymnáziu

Pracuji

4. V budoucnu bych se chtěl/a oženit/vdát.

Určitě souhlasím

Spíše souhlasím

Nevím

Spíše nesouhlasím

Určitě nesouhlasím

Aktuálně jsem ženatý/vdaná

- 5. O ruku by měl žádat výhradně muž ženu, jiná varianta není přípustná.**
- Určitě souhlasím
  - Spíše souhlasím
  - Nevím
  - Spíše nesouhlasím
  - Určitě nesouhlasím
- 6. Myslíte si, že je důležité, aby děti vyrůstaly u sezdaných rodičů? (sezdaných = v manželství)**
- Určitě Ano
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Určitě ne
- 7. Vyberte odpověď, u které se domníváte, že nejlépe vystihuje míru rozvodovosti v ČR za posledních 5 let.**
- 20–30 %
  - 30–40 %
  - 40–50 %
  - 50–60 %
  - 60–70 %
- 8. Myslíte si, že je rozvod společensky přijatelný?**
- Určitě ano
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Určitě ne
- 9. Od uzavření manželství mě nic neodrazuje.**
- Určitě souhlasím
  - Spíše souhlasím
  - Nevím
  - Spíše nesouhlasím

Určitě nesouhlasím

10. Pokud vás něco odrazuje, tak co?

Zkušenost někoho z rodiny

Zkušenosti někoho z mého okolí

Příklady ze sociálních sítí nebo z médií

Vlastní odpověď

Nic mě neodrazuje

11. Rozhodněte, jestli je následující tvrzení pravdivé: V ČR se rodí více nemanželských dětí než těch manželských.

Pravda

Nepravda

12. Myslíte si, že je třeba uzákonit manželství pro homosexuální páry?

Určitě ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Určitě ne

13. Manželství je v dnešní době přežitek minulosti a není třeba v něm dále pokračovat.

Určitě souhlasím

Spíše souhlasím

Nevím

Spíše nesouhlasím

Určitě nesouhlasím

14. Homosexuální manželství by ohrožovalo instituci manželství.

Určitě ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Určitě ne

15. Myslíte si, že role obou manželů by měly být stejné?

Určitě ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Určitě ne

16. Kdybych se rozvedl/a, moje postavení ve společnosti by kleslo.

Určitě ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Určitě ne

17. Uzavřeli byste s partnerem/partnerkou předmanželskou smlouvu?

Určitě ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Určitě ne

18. Chtěli byste mít v manželství tradičně rozdělené role? (žena zůstane v domácnosti a stará se o děti, muž je hlava rodiny a finančně ji zajišťuje)

Určitě ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Určitě ne

19. Sestěhovali byste se se svým partnerem/partnerkou před svatbou?

Určitě ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Určitě ne